

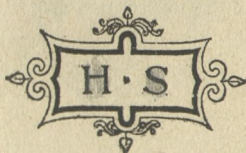
CORNELIU MOLDOVANU

NEGUȚĂTORUL

DE

AROME

POVESTIRI TRĂITE ȘI INCHIPUITE
BCU Cluj / Central University Library Cluj

BUCUREȘTI
STEINBERG & FIU, EDITORI
94, STR. LIȚCANI 94,

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201402160

179743

BCU Cluj / Central University Library Cluj

859-32 (Moldovanu, P.)

NEGUȚĂTORUL DE AROME

POVESTIRI TRĂITE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și

ÎNCHIPUITE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Peste puțin, teii aromind drumurile vor înflori, nopțile vor fi molcume și calde, stelele vor clipi mai tremurător în grădina albastră a cerului, pe care eternul grădinar o va limpezi de umbra norilor întârziați, asevărlind pe lanul întins sămânțe de aur ca să înflorească zorile și aurora... Peste puțin, cetatea se va împodobi cu înfățișări de primăvară, luminoase și străvezii, înfloritoare și parfumate — vor șopti iarăși prin boschete adieri de cântec, îngânări de suflete, mărturisiri de gânduri, — și'n saltul ușor al pașilor cadențați, vom privi lunecând pe fondul estompat al păretelui de verdeață, asemeni plutitoarelor arătări de basme, perechile celor îndrăgostiți...

De departe, din zările fumurii, licăritoare, vor curge în cascadă de armonie acordurile strunelor și valsul orchestrei va răsună pătimaș și suspinător, prelungindu-și ecoul până în cele mai adormite pajști, asemeni razei unui felinar prelinșă la nesfârșit, pe trotuarul umed, în vreme de ploae.

*

Feerică noapte! Ademenit de miremele umbrei înflorite, pătrund tot mai grăbit în sânul tău de pace și întuneric, ca să-mi răcoresc gândurile cu înțelepciunea misterelor tale... Mi-ațintesc auzul în gol și ascult crescând liniștea neagră și tulbură, îmbinată din tristeți nedeslușite și bucurii fără murmur, din țipete moarte pe buzele întunericului și din râsete ce clipotesc ascunse, din gemetele surde ale unei suferinți fără nume și din chiotele potolite ale unei sărbători păgâne, care se petrece acolo sus, în nemăsurarea înaltului... În zarea pră-

fuită pare că s'a încins o horă uriașă de fauni și nimfe, răspândind în juru-le răsuflări de voluptate și sărutări de miresme, iar nimfa cea bogată, nimfa nopții, sosește cu văluri multe, adiindu-le în văzduhul pe care-l dăruiește cu zâmbet de stele și priviri de curcubeu.

*

Eu nu știu, dar stropii de foc care sporesc fără număr pe uriașa cupolă a acestui templu de umbră, au, când scăpărări de zâmbet, când răsfrângerii de lacrimă,—părându-mi a fi, când amintiri din văpaia zilei care s'a stins, gonită de năvălirea oceanului negru, și care fugind, a presărat pretutindeni rouă de strălucitoare desnădejde, — când au ceva asemeni diamantelor ce împodobesc mantia albastră a supremului pontif, — când par a fi lacrimi întârziate ale luminei, când zâmbete de aur ale întunericului...

Nu pot înțelege taina acestor minuni de feerie luminoasă, ochii mei cutreeră zădarnic culmile negurilor—ei nu pot culege nimic, nu aduc nici un răspuns, tot astfel, precum lacul adormit și adânc înghite cu lăcomie toate razele de sus, fără să trimeată măcar o răsfrângere înapoi...

*

Primăvară! primăvară!... Prin mii de glasuri înțelepte și eterne vorbești fiecărui suflet și fiecărui neînsuflețit... În cântecul de parfum al stoarei tu ai poruncit podoba pajiștei, în înflorirea de ciripiri a ciocârtiei ai deșteptat avântul depărtărilor, în piruitul de argint al privighetorii ai pus îndemnuri de noroc și pretulindeni ai statornicit hotare pentru fericire.

Prin tine se zămislește în natură sfânta taină a înmulțirii, pe care tu o înveșmântezi cu mii de scipiri și nuanțe, cu farmec și splendoare, precum ai vrea să

ascunzi acelor ce-ți îndeplinesc porunca, că nu rodirea e dorința și scopul tău din urmă, ci alaiul plăcerilor care o întovărășesc.

*

Vați întrebat vreodată pentru ce femeile, sunt mai frumoase primăvara?

Sub horbotele și mătăsurile subțiri ce le învăluiesc trupul, sângele zvâcnește înfierbântat și tânăr, alungat în curgerea-i repede și sănătoasă de îndemnul iubirii. Mersul e mai mlădios, pasul mai voinic, cu toată desmerdarea ce-o ascunde în umblet, umerii tresar califelați și trandafirii sub sărutarea luminii, sânii se umflă ritmic și bogat, iar privirile ard pătimașe prelungi, mistuitoare... O atingere îți trimete prin haină înflorări dulci, iar cuvintele tale împrumută armonii de vers, răsunând altora prietenoase, desăvârșite...

Fără să vă dați seamă, vă treziți mergând alături, tot mai aproape, strânși

unul de altul, și cu cea dintâi îmbrățișare, portița care duce la păcat, s'a deschis.

*

Ce frumos și darnic în plăceri e păcatul primăvara! Vina ți se pare atât de firească și neînsemnată, încât o uiți repede, și ferindu-te astfel de adâncimile gândului și de muștrări, poți lesne reîncepe aceiași privești vinovată și rară, fără ca remușcarea să fie vestită...

...Iată, la ceasul de seară, pe trotuarul umbrit, o siluetă dreaptă și bine rotunjită, înaintează... Sub umbrela albastră, cu felurite ape în culoare, doi ochi negri pălpăe ca un foc ascuns, buza tremură, șoptindu-și gânduri culpeșe, obrajii rumeni și moi rād de tinerețe, iar ținuta falnică și senină vădește în treacăt numai frenezie și dorință. Rochia subțire, lipită de șolduri, îngăduie vântului s'o dăruiască cu alintări după care râvnește, — adierile pătrund

adânc printre dantelele pieptului, până în vâlceaua farmecelor, și un ecou de voluptate tâșnește neînfrânat, ațătând avântul celor tineri...

Privește-o! E frumoasă și tânără... Privește-o bine, și înțelege ritmul care-o duce, valul care-o plimbă, setea care-o mistue,— apropie-te în tăcere, și înfrățește cântecul pașilor tăi în cadența micilor pantofi, și astfel, tovarășul ei fii... Ești un necunoscut? Ce-ți pasă! Acesta-i prețul tău și cheazășia biruinței tale. Nu veți avea nimic de lămurit și nu veți irosi vremea în cuvinte...

Privește-o adânc, în lumina ochilor, pățimaș și sorbitor, pătrunde-i cugetul, molcum și prelung... N'ai grijă, cuvântul magic care-ți va dărui fericirea, va răsări de la sine pe buză, și dacă tu nu-l vei putea afla, însuși păcatul ți-l va șopti, în auzul simțurilor...

Ce ești tu vinovat, că femeile sunt mai frumoase primăvara!...

NEGUȚĂTORUL DE AROME

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NEGUȚĂTORUL DE AROME

Esteral își avea prăvălioara la întretăierea uliței olarilor cu drumul care duce la templu, între tarabele a doi schimbători de arginți. Oblonul, rânduit în căsuțe închise cu împletituri de năvod, era închiriat vânzătorilor de porumbei, care plăteau stăpânului în fiecare Sâmbătă, două măsuri cu lapte și una cu miere. În dosul prăvălioarei de piatră, Esteral, își avea teascurile de strivit flori, zăcătorile cu ulei și strecurătorile. Apoi, într'o firidă, pe rafturi, felurite tipsii cu miresme de ars în sfeșnicare, lemn de sofar bun pentru bae, tă-

râțe de cedru pentru alinat junghiurile, în sfârșit, uleiuri de mir, vinuri limpezi de tămâioară, pernuțe parfumate pentru sânnuri tinere — și multe alte dresuri și arome pregătite de mâna lui iscusită, pentru a da frumusețe dănțuitoarelor și cântărețelor din Erusalim...

Odată cu așezarea stăpânirii romane în Iudea, talanții legionarilor risipiți printre femei, rafinară gusturile și înmulțiră plăcerile în cetatea sfântă a lui Ehova.

În dimineața aceia a lunii Tamuz, cumpărătoarele așteptau de cu vreme în uliță ca bătrânul neguțător să ridice oblonul.

— De ce-ai întârziat astăzi, Esteral?

— Mi-am făcut rugăciunea, frumoasă Ruth... Iată, ți-am umplut amfora cu ulei de chiparos. Știu că ești în drum spre baē. Fericită apa care-o să te spele, fiică a Șaronului...

— Mie, înțeleptule, — rosti Lea, fata Sarducheului — să-mi dai o pernuță cu nard,

și de vreo două degete apă de trandafir. Vreau să fiu mai ademenitoare decât nevasta lui Rabegh-năvodarul...

— Ține, Lea, cu aceasta poți vrăji chiar pe Proconsul.

*

Astfel, neguțătorul știa să încante pe fiece cumpărătoare, care-și lăsă veselă arginții pe taraba lui de lemn. Vânzarea mergea minunat. Totuși, Esteral nu era mulțumit. De câteva zile, Faresa, odrasla lui Obed, țitoarea centurionului, cea cu încălțăminte de curele și cingătoare de aur, nu-i trecuse pragul prăvăliei. În cinstea ei pregătise o aromată nouă, pe care nu o va vinde altei cumpărătoare, și nici chiar ei nu o va vinde, decât în dar... Era un parfum cu miros primăvaratic, leneș și îmbătător, precum s'ar fi topit o grădină într'un singur strop... Un mag din Sion îi făgăduise zece dinari ca să-l învețe pregătirea acelu balsam, dar Esteral l'a alungat cu

ciudă. Dacă l-ar fi mințit că-i dă în schimb un ciucure din veșmântul Faresei, Esteral l'ar fi poftit sub acoperișul casei sale și l'ar fi ospătat ca pe un prieten, iar la despărțire i-ar fi împovărat cămila cu bună-tăți...

Și multe alte gânduri îi întunecau fruntea, pe când sta singur sub smochinul din uliță, plimbându-și neconținut între degete o bobită de fildeș...

— Nu cumva înțeleptul Esteral nu vrea să mai vândă, — strigă Faresa din prag... Cum văd, ai avut târg bun astăzi, și acum te bucuri, neguțătorule, nu-i așa?...

Faresa eră sveltă ca o dănțuitoare, cu mișcări repezi și ochi fierbinți. Gura roșie, ca un miez de rodie, se închidea într'un zâmbet voluptos, iar părul negru strălucea pe umeri ca o blană de pisică la întuneric.

Bătrânul se ridică tremurând, își îndreptă trupul vînjos, cu toată povara anilor, și piep-tănându-și cu degetele barba-i ninsă, intră

după ea în prăvălie. O umbră îi coborise în glas.

— Adevărat zici, Faresa, că nu vreau să mai vând. Acum dăruiesc... Alege ce vrei, iată mirodenii pentru cină, săculețe îmbibate cu mir, sucuri de migdale, safran de Arabia... Alege și poruncește... Sunt robul tău...

— Destule vorbe, Esteral. Proverbul spune că „nouă cămile nu pot prinde o gazelă, pe care puiul de leu o ajunge dintr'o săritură“.

— Așa dar tot cu Centurionul?

— Și Centurionul cu Faresa, adăugă curtezana râzând... Și acum, neguțătorule să-mi dai o apă de trandafir pentru spălat merele granate, ca să le dea aromă și să fie mai plăcute la gust. *Lui* îi plac mult poamele din via noastră...

— Primește, rogu-te, Faresa, și un dar de arome pentru trupul tău... Le-am filtrat anume pentru frumusețea ta care întristează, și la nici o alta nu le vând...

— O galeră a sosit la Iafa, și Centurionul mi-a cumpărat parfumuri de Syracuza. Cu ale tale n'am ce face, căci nu durează, se trec repede... Dacă le poți întrece, dă-mi... Ași dori, iscusitul Esteral, să născocesci pentru mine o mireasmă care nu se stinge niciodată, o aromă care nu moare... Atunci voi crede că mă iubești...

Femeia încercuî pe neguțător cu o privire care taie suflarea, apoi zâmbi cu dulce răutate:

— Și-acum mă duc. Liniștită să-ți fie noaptea care vine, înțeleptule...

Neguțătorul se sprijini de smochin și privi pe uliță pasul ritmat al țitoarei Centurionului. Fruntea i-se învineți, iar barba îi tremura ca și trupul. Seara târziu, pe când vecinii își zăvoreau porțile, Esteral se deșteaptă din aiurare, și privind la cotitura unde se topise vedenia Faresei, șopti rar ca și cum ar fi vrut să pătrundă tot înțelesul :

— O aromă care nu moare !..

Din ziua aceia Esteral nu mai ridică oblonul și nimeni nu mai trecu pragul neguțătorului.

*

Sub bolta de piatră, în fața zăcătorilor cu flori, între filtruri și piulițe, bătrânul meșter lucra fără odihnă. Storcea zeamă de crin peste pulbere de asfodele, pisa petale uscate de lotuși aurii și le fierbea împreună cu măduvă de trestii; apoi le strecură prin pâlnie și le răsturna din nou în căldărușa de bronz, ca să mai fiarbă odată.

De mai multe săptămâni își ostenea zadarnic puținele-i puteri, se străduia fără răgaz, iar odată uitase chiar să cinstească ziua Sâmbetei. Toată învățătura îi părea în deșert. Cugetul i se îmbrăcase în ciață, brațele-i tremurau, iar privirele-i stinse abia se mai puteau răcori cu o lacrimă rară.

— „Infrunt pe Ehova, socoti Esteral..

Moise s'a urcat pe muntele Sinai cu voia Domnului și totuși, nu s'a mai putut întoarce... Dar eu, care păcătuesc în deșertăciune... Vai mie!... Gândul preacurviei mi-a otrăvit sângele și ispitele Faresiei m'au răpus..."

Dar în urmă un gând bun îl liniștă. Iși aduse aminte de Booz care a păcătuit la optzeci de ani cu fecioara Ruth, sub cerul țintuit cu stele, lângă stogurile de fân, și Ehova nu s'a supărat pe el...

Esteral se apucă iarăși de lucru, în căutarea aromei care nu moare.. Nu mai nădăjduia ca învățătura să-i aducă folos, ci își lega bucuria din urmă de mila întâmplărei, care-l va ajuta poate la găsirea miresmei eterne.

Intr'o dimineață, pe când tăiașe un porumbel ca să-și pregătească o gustare, mirosul sângelui îi gădilă nările. Aburul proaspăt și cald al acelei vieți mărunte de zburătoare, stinsă sub o lovitură de

cuțit, aveà o aromă deosebită, aroma văzduhurilor, aroma mișcării, aroma vieții.

Acum pricepuse...

Se strecură iarăși sub bolta de piatră, între filtruri și piulițe, și începù să lucreze cu nădejde nouă. Din când în când se auzeà câte-un vaet surd, care pătrundeà până în uliță, apoi gemete prelungite, care făceau pe vecini să vorbească între dânșii :

— Bătrânul Esteral trebuie să fie bolnav...

BCU Cluj / Central * University Library Cluj.

Faresa se găteà de plimbare. Iși atâr-nase cerceii de mărgean, mijlocul și-l strânsese în cingătoarea cu ciucuri, iar peste tunica îmbibată cu uleiuri de Syracuza, își aninase un șal egiptean.

Centurionul somnoros, tolănit pe patul căptușit cu blăni, o priveà cu plăcere :

— Te duci la templu, Faresa ?

-- Nu, Flavius, voi face numai o plimbare pe sub cedri, până la fântâna En-Gadè... Salve !...

Faresa eși, trecu pe ulița olarilor, străbătută piața Proconsulului, apoi urcă poteca boltită, și ajunsă sub cedri, afară din cetate, înceteni pasul.. După dânsa, nebănuit, cu veșmintele pline de sânge, încovăiat, ne mai putând răsufla, se târă neguțătorul de arome, purtând în mâna din care picura încă sângele, un ibric de argint. Ochii îi erau stinși, ca de mort, vinele supte, palid și hidos, părea hoitul unui spânzurat.

Când Faresa se opri la fântână și se așeză pe treapta de piatră, să se odihnească, Esteral se apropiè tremurând și căzù la picioarele ei :

— Iată, Faresa, darul sângelui meu, aroma care nu moare... Primește-mă, sunt robul tău, Faresa...

Curtezana se sperie. Când își dete seama cine erà vorbitorul, fără să atingă vasul de argint pe care mâna lividă i-l întindea, rostì cu glas mâniat :

— Privește-ți chipul în fântână, scârbo-
sule bătrân, și cugetă apoi dacă se mai
cade să bâlbâi cuvinte de dragoste...

Și se duse...

Esteral se ridică, se apropie de rezemă-
toarea fântânii și se căzni să deslușească
luciuul apei. Ținând încleștat între degete
ibricul cu aroma care nu moare, se aplecă
tot mai mult, ca să se oglindească în voe, și
îngrozit de vedenia răsfrântă, scăpă din
mâna-i tremurătoare taina de argint, care se
cufundă bulbucind în adânc. O clipă se legănă
pe picioare, ca o trestie zdrobită de vînt,
apoi, rânjind sinistru, se rostogoli pe trep-
tele de piatră roșie ale fântânii răcoritoare...

*

Călătorii care străbat astăzi valea Ior-
danului, când poposesc obosiți, sub umbra
cedrilor, la fântâna En-Gadè, nu-și pot da
seama de ce-i apa parfumată și de ce nu
le este îngăduit să-și potolească setea...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRANDAFIRUL ALBASTRU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRANDAFIRUL ALBASTRU

Perdusem cu totul urma prietenului meu Vily Tâlpeanu, pe care-l știam judecător în provincie. Imi reaminteam de dânsul rar, când citiam prin ziare vreo nouă mișcare în magistratură, și astfel îi vedeam numele zburând dela Corabia la Hârlău, ori dela Piua-Petreei la Calafat, după cum îl aruncă destinul... Alte ori, îi citiam numele în dările de seamă din provincie, cu prilejul vreunui scandal ori al vreunei serbări, în care Vily eră amestecat, fie ca „abilul conducător al cotilionului“, fie ca „autorul“ vreunei farse iscu-

site, care-i atrăgea în cele din urmă mutarea într'altă parte a țării... Căci Vily era o fire neastâmpărată : băiat chipeș, bogat și de inimă, căutà să ucidă vremea și plictiseala vieții rustice, punând la cale fel de fel de năzdrăvănii, care mai întotdeauna se încheiau printr'o... transferare din motive de disciplină. Așa, odată, a trimis pe un primar cale de-o poștă, sub cuvânt că sosește un ministru dela București și c'ar putea să capete o decorație, iar altă dată a chemat pompierii dela oraș, telefonând pe socoteala arendașului grec, căruia i se aprinseseră.. călcăile după o fată din târgușor...

Mi-l aduceam aminte pe Vily din liceu, făcând șotii pedagogilor, ori umplând cu valuri de râs sănătos coridoarele reci ale internatului, și astfel, mulțumită lui, cei din urmă ani de școală mi-au fost darnici în veselie...

Intr'o dimineață, pe când îmi sorbeam capuținerul la cafenea, plimbându-mi ochii

dela titlurile ultimelor telegrame din ziar asupra „diferendului româno-bulgar“, la părul buclat și nasul subțire al casierii, începui să râd singur, descifrând în coada unui articol o nouă glumă a lui Vily : „Potrivit art. 17 din legea numelor, d-l Vily Tălpeanu, magistrat, își adaugă la nume cuvântul *Silistra*, numindu-se pe viitor : *Vily Tălpeanu-Silistra*“.

Abia eșisem în stradă ca să iau puțin aer și să-mi isprăvesc șirul gândurilor, când simții o strașnică scuturare de umăr. Strigăi surprins :

— Vily !... Vily-Silistra !...

Ne-am îmbrățișat cu atâta căldură, încât trecătorii se opreau ca să zîmbească.

— Ce mai faci Vilyșor dragă ?

— Cum vezi și tu...

— Versuri ai mai comis ?

— M'am lăsat.

— Dar de farse te mai ții ?

— M'am lăsat și de ele... Adică nu, le-am

mai rărit... Dacă vrei să prânzim împreună, atunci am să-ți povestesc una nostimă de tot, pe care o poți scrie... Vrei ?

— Cu plăcere, dar unde mâncăm ?

— La mine, m'am mutat în București.

— De când ?

— De vreo zece zile. M'am și instalat. Ministrul meu, care e nu numai un erudit, dar și un om de spirit, a făcut atâta haz de gluma mea patriotică a schimbării numelui, încât mi-a îngăduit să-i cer o favoare.

— Să mă trimiteți la Silistra, Excelență !

— *Încă...* nu se poate, — îmi răspunse ministrul sentențios.

— Atunci cer Bucureștiul... Și m'a mutat. Am isbutit cu o glumă să dobândesc ceea ce nu mi-a putut înlesni protecția tuturor deputaților pe care-i am în familie..

Pe drum, Vily a început să-mi povestească cu multă culoare și abundență de amănunte, întâmplarea lui din vara trecută.

Îmi ziceam în minte, că trebuie să le înflorească și cu ceva dela dânsul...

— Mă dragule, eu am botezat pățania mea cu un titlu foarte poetic: *Legenda trandafirului albastru* !... Îți place?... Atunci ascultă-mă, fără să mă întrerupi.

*

— Eram astă vară la Slănicul din Moldova. Mă culcam de vreme și mă sculam târziu, cum mi-e obiceiul. Ziua făceam cură de lichioruri și vinuri exotice. Aveam bani destui și entuziasm pentru doi. Dar tu știi cum e la Slănic... Plictiseală, monotonie... Nici teatru, nici *Café-chantant*, — nici cocote, nici artiste... Odată a venit una din București, dar eforii au gonit-o din pricină c-o reclamaseră fetele și cucoanele, sub cuvânt că le face concurență... sentimentală. Ce-i dreptul, noi băeții ne țineam gârlă după ea, dar fetele rămăneau singure. Căci, uitasem să-ți spun, niciodată nu s'au adunat la

Slănic fete mai frumoase ca în vara trecută. Vreo câteva din ele s'au și logodit chiar acolo... Dacă au ceva bun stațiunile astea balenare, vorbesc de cei sănătoși, este că mai dau de lucru funcționarilor dela ofițerul stării civile... Petrecându-ți toată ziua în tovărășia fetelor, sfârșești prin a te molipsi și tu de amor platonice, și logodna-i gata. N'ai încotro...

Mie unul nu-mi plăcea nici o fată. Mi se păreau pițigăiate și fără duh, cu toate că ciripeau binișor limba lui Marcel Prévost și purtau rochii după gustul parizian.

Eră însă una — *trandafirul albastru* — cum i-am zis eu în urmă, care-și bătea joc de toți băeții. Potrivit de înaltă, avea o ținută sigură și elegantă, care părea totdeauna gata pentru un tur de vals, avea ochii limpezi ca imitația cea mai reușită a safirului, (mie-mi plac mai mult imitațiile de pietre scumpe, de cât cele adevărate, sunt par'că mai estetice... nu găsești?)...

avea un glas ca murmurul Slănicului la cascadă, talia ca o făclie de nuntă, piciorușele ca niște mânere de sabie, gura și nasul ca..., dar îți las ție grija comparațiilor, eu am pierdut exercițiul poetic. Era simplă în mișcări, firească în gesturi, foarte atrăgătoare prin acel „dute 'n colo“ al spiritului ei crud și tăios, care te dezarmă lesne, dar mai cu seamă prin acel „vino 'n coace“ al zestrei ei de-un sfert de milion, în afară de moștenirile în perspectivă. Se îmbracă numai în rochii limpezi ca azurul cerului, îmbinate din văluri și dantele, iar la piept purta întotdeauna un trandafir, care par'că, împrumută culoarea pieptarului albastru.

Dându-mi bine seamă cu cine voi avea să lupt, mi-am poruncit dela început o tactică : n'am să-i fac curte, și am să refuz vădit a-i face cunoștința. Mai mult chiar, am s'o întimpin întotdeauna cu aerul supărat al omului care n'ar vrea să se întâlnească cu cineva... Deci : nu voi ase-

diă fortăreața, ci o voi lăsa să cadă singură prin foame...

— Admirabil strateg!

— ...Ași fi fost, dacă așa fi isbutit... Fata însă era o ființă diabolică, mi-a priceput firea și gândul, și din întâia zi m'a luat în primire: „Cine ești dumneata, domnule, care mă plictisești cu indiferența și mă terorizezi cu disprețul, — d-ta, care nici nu vrei să-mi faci cunoștința, când știi că tot tineretul din Slănic se învârtește în jurul meu?...“

Pe de altă parte, prietenii mei luați în râs de fată, mă rugau stăruitor să spăl rușinea sexului pisălogilor:

— Să-i dai o lecție, Vily, s'o ție minte, cocheta!

— Numai tu, mă Tălpene, cu humorul tău, îi vii de hac veveriții!..

— *Monșer*, dacă nici ășteia nu-i poțâ sucl capul, atunci degeaba te mai lauzi că ai succese!..

Par'că eu m'aş fi lăudat vreodată!... La ce să mint: sportul seducţiunii m'a ademenit întotdeauna, iar de data aceasta mă pasionă chiar,—însă fata ştiă să-mi stăvilească toate pornirile cu o iscusinţă rară.

— Dumneata, domnule Vily Tăl-pea-nu,—pronunţându-mi numele, băteă talpa pantofului de pământ,—'te crezi irezistibil ca marchizul de Priola, inteligent ca Pitagora şi frumos ca Apolon Belvedere!—eră cultă fata! —...Pun rămăşag că peste un sfert de ceas ai să-mi faci curte, mâne, o declaraţie de amor în toată regula, şi până în trei zile ai să mă ceri de nevastă... Ţi-o spun din vreme, s'o ştii: nu pot să te sufăr, fiindcă te crezi frumos, şi am să rād de d-ta mai aspru decât de ceilalţi..

— Intr'adevăr dudue, — i-am răspuns eu ironic, — aşi dori mult să-ţi cuceresc... mâna. Mă atrage grozav zestrea dumitale care numai bine mi-ar acoperi datoriile.--- Cum vezi, făceam pe canalia! — ...Şi-apoi,

domnișoară *Demonico*, ași vrea să dau o lecție imbecililor mei de prieteni, care nu sunt în stare să prindă în laț o vrabie ca dumneata... Inșă, deoarece nu-mi placi de loc, fiindcă ești orfană de duh și văduvă de suflet, părăsesc deocamdată planul meu, așteptând până ce te vei mărita. Să știi, domnișoară *Flirt*, că mă înscriu în frunte pe lista amanților dumitale...

Eră, dragul meu, un adevărat concurs de obraznicie. N'o cruțam de loc, dar nici ea pe mine nu mă ertă. Stacojie de ciudă, aproape tremurând, îmi zise :

— Te sfătuesc, domnule *Don Juan-Tălpeanu*, să renunți și la asta. Nu cred să-mi placi nici când voi fi măritată, fiindcă ești sclivisit ca un frizer, și... mă trăznește mirosul de odicolon prost, cumpărat cu litrul...

Protestai energic :

— Nu sunteți deprinsă, fragedă făptură,—e parfumul Guerlin a 25 lei flaconul,

pe care numai eu îl am în țara românească...

— Atunci pielea d-tale e de vină... *talpa* d-tale...

— Eu totuși, scumpă aristocrată, sunt indulgent și vă ert defectele fizice pe care le cunosc din informațiuni intime, bine plătite..., cu toate că știți atât de magistral să le ascundeți...

— Minți!

— Cine știe, poate că cercetând mai mult intimitatea d-voastră... — Nici n-am isprăvit fraza :

— Mișel ! Canalie !... mi-a întors spatele și-a plecat furioasă.

În ziua aceea nu s'a arătat nici în parc, nici la casino, nici în restaurant. Am aflat în urmă dela o prietenă a ei, c'a stat închisă în cameră, și-a plâns. A doua zi nu mi-a răspuns la salut, și două săptămâni n'am vorbit împreună.

Sufeream grozav, reamintindu-mi purtarea mea grosolană, brutală... Imi frământam cugetul cum să-i cer ertare. I-am scris, dar mi-a trimis scrisoarea înapoi; i-am eșit înainte, cercând să-i vorbesc, dar mi-a răs în obraz, — am rugat pe-o prietenă a ei ca să mijlocească împăcarea, dar parc'ar fi fost o urzeală împotriva-mi, m'am trezit deodată că toate fetele mă ocoleau... Eram măhnit peste măsură, nu mai puteam dormi, nu mai aveam liniște, mi se risipise veselia, setea și pofta de mâncare... O iubeam, fără să-mi dau seama...

După două săptămâni de război, am încheiat în sfârșit armistițiul, între două figuri de cadrul. I-am cerut voie să mă desvinovățesc, și ea mi-a dat întâlnire pe-a doua zi, în sala de muzică a cazinului, la un ceas când de obicei nu era nimeni. Am privit-o lung: ochii ei străluceau straniu sub lumina policandrilor de bal, iar acordurile orchestrei îi înfloreau parcă un în-

ceput de cântec în umbra buzelor... Era fermecătoare!

Firește, am fost c'un ceas înainte la întâlnire. Deși-a venit cu întârziere, părea foarte drăguță cu mine. I-am spus multe, cu accent patetic, i-am povestit cald tot alaiul simțirilor ce-mi clocoteau în suflet, suferința, remușcările, dragostea... Și pe când ingenuncheam ca să-i sărut mâna cu gestul grațios al unui paj medieval, — un stol de fete dădău năvală în salon, înconjurându-mă cu un paenjeniş de glume răutăcioase și hohote batjocoritoare. Se răzbunase... Eram umilit, învins, nefericit...

Când mă desmetecii, *trandafirul albastru* dispăruse, împreună cu toate fetele, iar eu avui curajul să-mi dau seama pe deplin cât eram de ridicol. M'am gândit imediat ca să-mi fac seamă, apoi ca să dispar cât mai repede din localitate... Cu neputință! Ași fi fost laș cu mine însumi... Din potrivă, trebuia să rămân și să mă răzbun, deși cu

fiecare clipă de suferință, o iubeam tot mai mult... In primele două zile, întreg Slănicul care îmi cunoștea aventura, a făcut mare haz pe socoteala mea. Am îndurat totul cu tărie de suflet, și pe urmă, pățania mea a fost uitată de toți, bineînțeles, afară de mine... Îți voi povesti în casă, cum m'am răzbunat... Iată-ne c'am ajuns.

*

Vily se opri o clipă, își șterse fruntea înfierbântată de avântul povestirii, apoi mă împinse ușor de umăr pe poarta unei clădiri încăpătoare. Urcarăm scările, și prietenul meu mă întovărăși în salonașul unui luxos apartament.

— N'am găsit casă mai bună, pentru cât plătesc. In mijlocul anului, e greu. Am închiriat-o pe asta fiindcă are confort: bae, telefon, de toate... Vrei un lichior?.. E foarte bun... Adevărat franțuzesc... Mai bem câte unul?..

După o pauză :

—...Și cum îți spuneam, dragul meu, *trandafirul albastru* mă ametișe cu aroma-i cuceritoare, dar mă rănise dureros cu spinii lui otrăviți... Șapte zile, cât am mai stat la Slănic, am fost foarte plouat, cu toate că vremea eră frumoasă, ceea ce se întâmplă rar la munte... Mă întâlneam cu fata zilnic, dar amândoi eram schimbați. Ea avea întotdeauna aerul c'ar vrea să-mi destăinuiască ceva, — eu, umilit și acru îmi mușcam buza de ciudă și de dragoste.. O iubeam ca un naiv, pățimaș și nesocotit, cum iubesc studenții, — și totuși, nu mă puteam despărți de gândul răzbunării. Simțeam, că trebuie să îndeplinesc o faptă deosebită, care să mă înalțe în ochii ei și să mă împace cu mine însumi. Aș fi vrut s'o văd lunecând într'o prăpastie, ca să-i pot scăpa viața, ori fugărită prin codri de vreo fiară, pe care s'o sugrum vitejește... Cu fiecare ceas care trecea, *trandafirul albastru* își pierdeă din strălucire, își în-

chideă petalele veseliei... Tulbure și tristă, îmi cercetă într'ascuns sufletul meu, tot atât de tulbure și trist...

Intr'o seară, pe când ne plimbam tăcuți pe aleea îngustă, a parcului, îmi spuse cu o ușoară tremurare în glas :

— Mâne plecăm...

— Da ?... Așa de curând ?... adăugai cu prefăcută nepăsare, pe când inima mi se strângea ca... o lămâe stoarsă.

— Ce-ar fi — reluă ea, — dac'am merge mâne la cascadă, înainte de-a... ne... despărți !...

— Dacă doriți, de ce nu...

Un gând îmi fulgeră mintea. Găsisem mijlocul să mă răzbun.

— Plecați seara, la șase, nu-i așa ?... Atunci să pornim în pădure la ceasurile patru, și să ne întoarcem la cinci și jumătate, tocmai la timp... Cu chipul acesta, veți putea pleca, ducând o ultimă impresie plăcută din Slănic. ... Suntem înțeleși, nu ?...

Toată noaptea am chibzuit planul răz-

bunării până în cele mai neînsemnate amănunte, așa că nu mă îndoiam de triumf.

În ziua din urmă, la patru după amiazi, înaintam alături pe poteca de sub umbrare, care duce în inima pădurii, acolo unde clocotește apa Slănicului, spumegând peste pragul stâncilor. Tăceam amândoi. Eu așteptam par'că să prind firul primelor cuvinte. După câteva fraze pregătitoare, începui un imn de dragoste ferbinte, colorat cu gesturi sugestive, cu suspine prelungi,— însfârșit, respiram prin toate fibrele numai patimă tânără și neastâmpărată, ca un adevărat îndrăgostit ce eram... Fiecărui cuvânt rostit, îi măsuram ecoul și puterea convingerii, citindu-le în ochii ei lăcrimători de bucurie. Îi luai mâna într'a mea, o desmerdai ca pe-o pisică, o apropiiei de buzele mele arse, și, după o perindare de mișcări repezi și izbutite, îi prinsei capul peste umăr, acoperindu-l cu sărutări neînfrânate.

Ce clipe dumnezeești ! Plângeam... Ea mă privea bună, dulce, mângâitoare...

După ce mă liniștii, cercetai ceasornicul : cinci ! Un zîmbet amar mi se încălci în musteți : cinci ceasuri !... Bun de tot !... Am învins !...

Pornirăm înapoi pe potecă, la braț, luându-ne în toate felurile rămas bun. Făgădueli pentru viitor, jurăminte, visuri de fericire... Am ajuns la otel cu câteva minute înainte de-a sosl trăsura. Pe când ea suia și coborâ scările pentru a-și rândul cuferile, eu cugetam la planul meu, și simțeam cu necaz că-mi lipsește curajul de a-l duce până la capăt. Triumfasem, dar nu izbutisem să mă reabilitez... Îmi dădeam seama lămurit că tot norocul meu se poate prăbuși pe vecie, dacă nu-l voi întemeea pe un gest bărbătesc, care să mă smulgă de sub robirea unui caprițiu, și astfel, să-i câștig respectul, după cum îi câștigasem iubirea... Deaceia, mă

hotărâi. Înainte de-a se urca în trăsură, i-am făcut semn c'ăși vreă să-i spun ceva, și nezărit, i-am strecurat o scrisoare :

— E un secret al sufletului meu... Ți-l încredințez și... nădăjduesc că-l vei ști păstră... :

Se înroși, ascunzând plicul în sân, apoi, după o strângere de mână prelungită, se urcă lângă însoțitoarea ei, și vizitiul dădu biciu cailor, după ce culesei din fugă semnul unei sărutări. Trăsura se perdă în praful văruiat al șoselii; iar eu răsufalai mulțumit de felul cum îmi jucasem rolul. Mă temeam însă de urmările ce-ar fi putut să le aibă purtarea mea... Știi ce-i scrieam?... Bănuești măcar?...

— Nu.

— Cam așa : (Plăsmuisem un document *ad-hoc*). „Copie după jurnalul meu intim, dela Slănic-Moldova : Astăzi Vineri, orele 3¹/₂ d. a... *Trandafirul albastru*, care m'a umilit și chinuit atât de nemilos, pleacă

peste două ceasuri. Am toată vremea să mă răzbun, punând la cale planul meu de-acum o săptămână. La ora patru mi-a dat întâlnire. Facem o plimbare până la cascadă. Dela patru la patru și jumătate, voi jucă în chip abil, ca un actor dela Comedia franceză, rolul îndrăgostitului. La patru și jumătate îi sărut mâna și plâng, — iar la cinci fără un sfert precis, îi sărut ochii, gura și nasul. La ceasurile cinci pornim înapoi spre otel. La șese, înainte de-a se fi urcat în trăsură și de a-și fi luat rămas bun dela subsemnatul, îi dau în taină un plic care va cuprinde o copie după această pagină din jurnalul meu intim, mărturia răzbunării mele pentru umilirea dela cazino“.

— Extraordinar !..

— Nu mi-a fost greu, să-mi joc rolul ca un artist, căci mi se potrivea de minune : o iubeam, o iubeam, cum nu iubișem până atunci.— Îți poți dar lesne închipul

că scenele de dragoste și destăinuirile n'au fost lipsite de accentul sincerității!...

— Toate bune, dar nu pricep cum ai putut plânge, așa, de porunceală...

— Foarte simplu: mi-am ținut câteva clipe respirația, gândindu-mă la ceva trist. Cum eram foarte mișcat, lacrimile au curs din belșug.... Adu-ți aminte cum plângeam prefăcut la școală, când nu știam lecția....

— Și... aventura s'a sfârșit aci?

— Încă nu..., dar înainte de a-ți povesti sfârșitul, vreau să-ți arăt un document, ca să nu mai ai nici o îndoială...

*

Vily se ridică de pe scaun și intră într'o cameră dealături. După câteva minute, se întoarce însoțit de o femeie uimitoare prin frumusețea-i stranie și totodată prietenoasă.

— Îți recomand pe nevastă-mea: *Trandafirul albastru* în persoană...

Ea, la auzul acestor cuvinte evocatoare

se înroși, puțin tulburată, apoi zîmbi fericită, întinzându-mi o mână albă, ca s'o sărut... Vily o apucă de bărbie și-o scutură încet:

— Drăguța mea, n'ai de ce să te jenezi...
E cel mai bun prieten al meu...

Apoi trecurăm cu toții în sufragerie.

PORTRETUL NECUNOScutULUI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PORTRETUL NECUNOScutULUI

*Portrait d'un jeune
homme par un iconnu
de l'école italienne, XVI
siècle. Musées du Lou-
vre.*

Nu mă înduram să părăsesc Parisul, înainte de a-mi fi luat rămas bun—pentru totdeauna poate—dela cele câte-va cadre și marmore din Luvru care mă fermecaseră.

În ziua aceea însă, mă simțeam obosit. Străbăteam alene somptuasele galerii, fără să mă pot opri la o hotărâre. Privirile,—aceste albine lacome și neastâmpărate,—îmi lunecau repede asupra capodoperelor

medievale, și se întorceau în grabă, fără fi cules măcar un strop din mierea frumusețelor eterne. Eram stăpânit de-o simțire ciudată : un fel de mulțumire tristă la vederea atâtor nemăsurate bogății ale minții, un fel de ironie senină față de neînsemnătatea sufletului meu, rătăcit în acest labirint al artelor. Și încetul cu încetul se trezi în mine tăcerea morții, pacea necunoscutului...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Printr'o legătură tainică, mă simțeam înrudit cu morții zugrăviți în portrete, cu acel nesfârșit alaiu de suflete înghețate în cadre. Totuși, în împietrirea și mușenia lor, portretele neînsuflețite trăiau parcă mai mult decât o viață, gustau odihna și seninătatea mai mult decât cei vii, căci ele biruiseră moartea și supraviețuiau tuturor veacurilor...

Oare *femeia albă* din „Ziua învierii“ a misticului Ibsen, se poate socoti cu-ade-

vărat printre cei vii?... Se deosebește oare cu mult de-un cadavru?... Deși'sufletul n'a părăsit încă închisoarea trupului, umbra și întunericul însă de mult au izgonit viața, de mult au topit puterea gândurilor și-au secăt izvoarele năzuințelor, care sunt singura și adevărata viață...

Mi-aduc aminte de-o pagină rară, citită cândva, în care e descrisă o păpușă culcată alături de stăpâna ei moartă. Ochii mici, vioi și sclipitori ai păpușii, te făceau să bănuiești, că dacă într'adevăr viața a locuit vreodată într'una din cele două chipuri, numai în plăpânda făptură de porțelan ar fi putut-o, atât de șterse erau urmele de viață ale moartei, alături de chipul îmbujorat și parcă viu al micului idol.

Asemeni visătorului tânăr îndrăgostit de Copellia,—comoara bătrânului alchimist,—mă rezemam pe vedeniile trecutului, ca să-mi sporesc în suflet amăgitorul farmec

al portretelor însuflețite. Mă ademeneau florile animate din grădina lui Klingsor...

Străbăteam ca vrăjit galeriile miste-rioase, plimbându-mi privirile fugare pe la osebitele cadre, întocmai ca un închinător la altare. Gânduri și imagini se împleteau rând pe rând, încununându-se cu lumina visurilor de odinioară, pe care le retrăiam acum, în desăvârșita lor splendoare...

— *O tu che passi, guardami!*...

Tresării. In jurul meu nimeni. A fost fără îndoială o înșelare a auzului, izvorâtă din frământarea cugetelor mele. Dar privirea mi se împlântă cu uimire într'o cadră bizară, pe lângă care trecusem în dese rânduri, fără să mă opresc. De data aceasta, ceva nelămurit, puternic, mă atrăgea, și cu sfială mă apropiiei de colțul acela tainic, asfințit în umbra ceasurilor de seară, ca să cercetez minunățiile portretului.

...E un tânăr, învăluit într'o tunică în-

chisă și purtând pe cap o scufă cu margini, după obiceiul vremii. În fund se deschide o zare largă, întunecată pe alocuri de câțiva nouri nestatornici, iar în stânga se profilează un mănunchiu de copăcei singuratici, ca și castelul ce se deslușește în depărtare. Cu brațele sprijinite de marginea unei mese, văzută numai pe jumătate, cu privirea de o melancolie neobișnuită, — toate trăsurile feții mărturisesc o durere adânc încordată asupra unui cuget, o resemnare îndârjită față de mahnirile vieții, — o răsvrătire potolită a unui suflet sănătos și tare. Ochii mari și fruntea umbrită, ascund sbuciumul minții, iar obrajii largi, încadrați în pletele negre, și gura tăiată parcă cu junghiul, dovedesc energia sufletului. Imbinările buzelor sunt întunecate ca și arcurile sprincenelor, iar toată ființa e scaldată într'o umbră caldă, melancolică, dar viguroasă...

Niciodată n'am văzut o mai măiastră

îmbinare de energie și tristeță, un suflet mai innoptat în resemnare. Norii nestatornici și copăceii zugrăviți pe fond, se armonizează fermecător cu vârsta fragedă a tânărului, îmbătrânit înainte de fericire.

Mă uit neconținut la ochii aceea mari și triști, înghețați sub văpseaua sticloasă, și mă pierd în contemplarea poeziei lor. Cu cât îi înțeleg mai adânc, cu atât își redobândesc însuflețirea de odinioară; buzele țepene și reci, încetul cu încetul se deslipesc, se mișcă, trăesc o viață nouă, stranie, din altă lume. O vibrație eterică îi luminează, gura își recapătă parcă puterea rostirii, și o voce tainică se desprinde din portret, limpede și ritmică, ca și perindarea gândurilor mele... O înțeleg deși n'o aud.

„In deșert vei răsfoli, trecătorule, cartea pe care o porți în mână, ca să afli știri

despre mine. Pentru dânsa, nu sunt decât „portretul unui necunoscut, opera unui pictor de asemeni necunoscut...” Te-aș fi putut lăsa să pleci fără să mă cunoști; dar fiindcă singur tu ai înțeles chemarea, pe care de veacuri o repet privitorilor, de aceea mă voi destăinul ție.

„Multe și felurite se vorbesc prin cărți despre mine, dar eu zâmbesc de îndrăzneala cărturarilor, și petrec pe seama neștiinței din zilele voastre. Pe vremea mea oamenii erau altfel, și tocmai pentru aceea nimeni dintre voi nu-i poate înțelege. Priviți poporul acesta de portrete, pe lângă cari voi treceți fără un fior măcar... Știți voi pe cine infățișează și cari au fost faptele celor zugrăviți?...

„Odinioară eră de-ajuns să le rostesti numele ca să te cutremuri, să cugeți fără smerenie, ca să curgă sânge... Era destul un semn ca să se încaere două oștiri, — o șoaptă numai, ca să se darne o cetate.

Astăzi voi fi înconjurați cu dispreț, ori vă opriți fără teamă, ca la taraba unui neguțător. Și când fumul înțelepciunii vă țâșnește pe nări, atunci vorbiți și scrieți mai mult despre acei cari i-au zugrăvit, decât despre dâșii... Sărmanii pictori !.. Cum tremurau de frig la porțile palatelor, în așteptarea unui semn de îndurare !...

„Așa se petreceau faptele pe vremea când am trăit eu, în falnica Venezie, plină de cântece și gondole... Pe atunci apa curgea limpede și proaspătă pe canaluri, ca și sângele ce țâșneă adesea ori din belșug pe piețele largi ori pe ulițele strâmte. De-ți stăvilea cineva petrecerea, îi trimiteai un pumnal în inimă și-l suiai într-o clipă la cer, — fără să simți măcar o undă de remușcare. Căci ce-aveai mai frumos de făcut pe vremea aceea, decât să petreci și să ucizi ?...

„Nu ne perdeam ceasurile cu învățătura, căci învățătura aduce multă amărăciune

și obosește mintea celui ager. Și-apoi, ce-i pot folosi unui înțelept slovele cărțurilor, câtă vreme celui prost îi e spre pagubă să știe multe...

„Eram sănătoși și bogați, și noi ne mulțumeam cu atât.

„Când sunau clopotele în largul mării, vestind ivirea corăbiilor încărcate cu aur, cu poveri de stofe scumpe și arome, ne tresărea sufletul de bucurie caldă; iar când aflam de pogorârea lor pe vecie în fundul mării, — flueram un cântec ca să ne treacă mâhnirea...

„Eram visător. Iubeam amurgurile și răsăriturile de lună, căderea frunzelor și plecarea rândunelelor... Cugetam adeseaori la nimicurile acestei lumi, și din când în când, citeam hexametrele poeților... *Dulces reminiscitur Argos.*„

„Versuri n'am făcut niciodată, căci, precum spune un proverb de pe vremea mea,

„trebuie să fii prost ca să nu poți făuri două versuri, și nebun, ca să vrei să faci patru“... În schimb însă, îmi plăceau cântecele triste și povestirile neguroase. Gândul morții îmi stăvilea de multe ori bucuria, trezindu-mi în suflet îndoiala și pustiul...

— Ce-o să rămâe după tine, muritorule?... Cine va ști că numele tău a răsunat când-va, în umbra palatelor din Venezia ?...

„Setea de nemurire mă îndemnă mereu să-mi alipesc numele de vre-o operă, — și fiindcă n'aveam nici un talent, am plătit cu mult aur un *maestro* ca să-mi treacă la nemurire făptura.

„Pictorul părea încântat, căci toată ființa mea—spunea el—era minunat de potrivită pentru o capodoperă. Dorul de glorie îl atâța, îi dădea imbold la muncă, — și zile întregi am stat nedeslipit, în atelierul luminos și încăpător, ce mirosea a vopsea proaspătă și scumpă.

În avânturile lui de bucurie, maestrul îmi spunea mereu :

— Prin veacuri va străbate acest portret, și numele nostru, al amândorura, va cuceri veciile. Tot omul va ști că a trăit odinioară în cetatea Veneziei, maestrul și modelul său...

„Vanitatea îi mistuia toată liniștea, râvna îi topea toate năzuințele, în afară de una singură : *nemurirea*... Dar lăcomia noastră a fost repede pedepsită, căci întinericul ne-a învăluit pe amândoi ; pe amândoi ne-a îngropat pe vecie uitarea... Pentru voi, muritorii, eu nu sunt decât portretul unui necunoscut,—necunoscut ca și artistul care l-a făurit... Rugina anilor a coperit slovele de odinioară, și iată-ne rămași numai o pricină de searbădă cunoștință, numai un izvor de fală mincinoasă.

„Fiecare se încearcă a descoperi numele artistului, a statornici data operei și omul pe care-l înfățișează. Se scriu sute

de pagini despre *noi*, pornite, nu atât din dorul adevărului, pre cât din setea gloriei.

„Eu zâmbesc din umbră la toate frământările înțelepților, căci știu de mai înainte pedeapsa ce-i așteaptă. Și pe dânșii îi va răstigni uitarea, îi va îngropa pe vecie *anonimatul*...”

Am ținut multă vreme ascunsă în ser-tarul meu povestea portretului de la Lu-vru, fără să cutez a o destăinui altora.

Și acum, când această poveste a înce-tat de-a mai fi o taină, mă întreb, dacă simțul adevărului ori setea de glorie m'a îndemnat s'o dau la lumină... Și fără să vreau, mă gândesc la cuvintele *necunoscu-tului*...

„DOMNUL BARON“

BGU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„DOMNUL BARON”

— „Povestește-le cucoanelor întâmplarea cu Poloneza, dragă pictore”, — spuse Alecu Varga, făcând cu ochiul neveste-si, ândemnând-o astfel să stăruiască și dânsa. „In vremea asta, noi bărbații, trecem în salon, la un pocheraș”

Doamnele rămaseră în cerdac, și făcând roată în jurul pictorului, așteptau, cu ochii rătători, istorisirea. Noaptea era caldă și pașnică. Cele câteva lumânări de pe masă nu isbuteau să birue întunericul, răspândind numai o amăgire de lumină pe chipurile vesele și tinere, care atârnavu parcă de cuvântul ce-l va rosti povestitorul.

Il cunoșteau de mult pe Saldea, pe pictorul Titus Saldea, din vremea când erau la pension, și cu toatele suspinaseră, dorindu-l de bărbat, Om chipeș, bine legat, cu înfățișare distinsă, avea un nume destul de bun ca artist, cu toate că-și petrecea vremea mai mult pe calea Victoriei, decât în atelier. Ochii negri, adânci și visători, aveau o strălucire tulbure : ceva de înger și de drac totdeodată,—ceea ce-i dădea, când aerul cucernic al unui sfânt, când chipul fățarnic al unui satir la pândă. Era citit și mai ales, mult umblat prin lume. Deși fusese în nenumărate rânduri îndrăgostit, nu se putuse hotărî nici odată pentru însurătoare : se sfiise să ceară mâna vreunei fete, nu atât de rușine că va fi respins, precât din teama că va fi primit... Să intre el rob pentru toată viața la o nevestă bogată, ori să împartă mizeria cu una săracă?... Greu lucru !... Atât cât avea, îi era de-ajuns ca să poată trăi mulțumit,

să-și împlinească unele gusturi, să facă și o călătorie de trei sau patru luni pe vară, din care se întorcea cu destule impresii ca să aibă ce povesti tot anul. Ca orice bun vorbitor, se lăsa puțin rugat până să înceapă.

— Dragă pictore, cu rom sau cu lapte ?

— Rom, sărut mâna... Laptele tulbură ceaiul și-i strică gustul.

— Câte ?

— Patru, să fie dulce.

Sorbiturile se aud una după alta, ritmice, șoptitoare. Ascultătoarele se feresc parcă să nu tulbure povestirea pictorului, care, după câteva clipe de reculegere, precum și-ar fi orânduit foile unui discurs, începu :

— Știți, doamnele mele, că sunt un maniac... Nu vă mirați, am zis bine : un maniac... Mi-au plăcut în totdeauna... femeile frumoase...

Cucoanele răspunseră rîzînd în cadență, și pictorul continuă :

— Am iubit în totdeauna *femeea*, neatârnat de împrejurări, fără să țin seamă dacă era săracă sau bogată, de neam sau de... stradă. N'am întreat-o nici de suflet, nici de vîrstă, nici de înțelepciune, nici de morală, de nimic... Rare ori am ținut să-i aflu numele adevărat, și întotdeauna m'am ferit să-i cunosc viața mai de aproape. Am iubit-o așa cum era, fie împodobită în mantie de ermelină, fie înfășurată în stambă eftină, — fie revărsând adieri scumpe de parfum, fie mirosind a tavernă, a fum de cafenea ori a atelier. Am iubit în toate aceiași imagine, aceiași virtute, am iubit *femeea*, — ciudățenia ființei, bestialitatea sexului, fatalitatea rasei.

Mi s'a întîmplat în curgerea anilor, să plîng mai ferbinte pe o lucrătoare care mă părăsise din pricina sărăciei, de cât pe-o artistă cu nume care mă înșelase ia

chip rafinat cu un altul, — și de multe ori, în puterea nopții, când îmi rechem amintirile, răscolind la lumina lămpii prin sertarele cu scrisori și fotografii, mă înduioșează mai adânc slovele strâmbe și tremurate ale vre-unei coriste, decât fraza armonioasă și parfumată a unei doamne din lumea mare... Una, fusese mai mult *femea* de cât cealaltă...

— Ești *oribil*, maestre...

— Sunt sincer, cuconită... Dacă amintirile mele vă supără, sunt gata să încetez...

— O, nu...

— Atunci ascultați-mă fără să cârțiți... Discuțiile contradictorii la urmă,— adăugă pictorul cu necaz prefăcut.— Cunoașteți și cealaltă manie a mea : mania călătoriilor. Îmi place să-mi schimb locul mereu. Când încep a mă plictisi serbările, balurile, vizitele și sindrofiile, atunci mă... eclipsesz, fug în singurătate, departe de zgomot și ademeniri, ca vechii prooroci în pustie...

Nicăeri nu te simți mai bine și mai singur, decât în mijlocul unei mulțimi pe care n'o cunoști și nu te cunoaște. Necunoscutul îți împrumută ceva suveran, îți dăruiește un fel de măreție, te afli în cel mai desăvârșit *incognito* — poți avea orice rang, orice titlu de noblețe, orice avuție, — poți trezi fel de fel de bănueli asupra ta, cele mai măgulitoare judecăți, cele mai binevoitoare priviri, — poți inspira în unele împrejurări, sentimentele cele mai osebite : iubire, admirație, adorare... Necunoscutul te pune la adăpostul certitudinii, și pentru o clipă, un ceas sau o zi, poți trece în fața tovarășului de drum drept un filosof, judecându-te după cartea pe care o citești în tren, ori, poți apărea în ochii limpezi și cumiți ai englezoacei din vagonul restaurant drept un nobil, apreținându-te după îmbrăcămintea bine tăiată, ori după grija distinsă cu care mânânci...

Din clipa în care am trecut hotarul, parcă

sunt un alt om : încetez de-a mai fi un revoltat în potrive nepotismului și a prostiei, încetez de-a mai fi artistul sărac, subvenționat de ministere, pe cari oameții noștri de stat îl dăruiesc din când în când cu-o strângere de mână, ori cu... o decorație,—încetez de-a mai aveà rădăcini în pământul țării, nu mai am nici rude, nici prieteni, nu mai atârn decât de mine și de piesele de aur pe cari le port ascunse, bine socotite, în buzunarul dela piept...

Sunt un alt om : senin, liber, demn și fericit...

— Prea multe paranteze, maestre...

— Revino la fapt, nu vezi, suntem curioase...

— Cedez, dacă im făgăduiți că n'o să mă intrerupeți... Da ?...

— ...Acum patru ani, prin Iulie, mă oprimem la o gară din Bavaria, ca să schimb trenul pentru Marienbad. Cum nu știu bine

nemțește, mă iau după pasul tregherului, și spre mirarea, mea mă văd suit într'un tren de lux. Abea atunci pricepui ce însemnează acel „L-zug“ pentru care cerusem bilet fără să știu. Pe lângă că mă costase cam scump, conductorul îmi mai ceru o suprataxă... Plătii repede, fără să mai aștept lămuriri. Ce-i dreptul, nu-mi părea rău : călătoream ca un prinț, singur într'un compartiment bine mobilat și frumos împodobit, ca un salonaș. Ași fi vrut totuși să-mi scot pierderea printr'o aventură galantă... Sunai și cerui o băutură rară, bineînțeles, după ce-am chibzuit câteva clipe prețurile tarifului.

Conductorul mă slujește curtenitor, numindu-mă : „*Excellenz*“... Zâmbesc într'ascuns, cugetând că m'o fi asemuit cu cineva. Firește, i-am dat un bacșiș de adevărată „*Excelență*“. Voiam să fac față împrejurărilor. Imi scot apoi o carte și m'așez pe citit : mi-aduc și-acum aminte, eră un vo-

lum despre arta japoneză. După câteva pagini, gândurile mi se opriră. Nu-mi eșia din minte acel „Excellenz“.... Fără să vreau, îmi aruncai ochii în oglindă și mă privii cu oarecare mulțumire. Purtam un costum bine tăiat, care-mi dădea o înfățișare aristocratică. Descoperii chiar unele grații firești și armonioase în felul meu de-a fi, în gesturi, în mișcare, în tot. De altminteri, noi Românii, după chipul neobișnuit de ușor cu care ne „acomodăm“ la situații, atitudini și maniere, avem în noi parcă ceva înăscut de excroci, căci părem întotdeauna mai mult decât suntem...

După un ceas de mers, trenul se oprește la Eger, un oraș de la granița Bohemiei. Mă ridicăi în picioare să privesc pe fereastră, fiind atras de un grup în mijlocul căruia o femeie strașnică vorbea repede și bogat. După ce-și luă rămas bun delatoți, necunoscuta se urcă în vagon. Eșii pe coridor și-o întâmpinăi cu ochi rugă-

tori, sugestionând-o să ia loc în compartimentul meu. Era de o frumusețe vagne-riană : părul ruginit, ochii mai mult verzi decât albaștri, statura înaltă și falnică, ca a unui ofițer prusac... Se opri și schimbă câteva cuvinte cu conductorul, care, venind către mine, îmi spuse iarăși curtenitor și destul de tare „Excellenz“, rugându-mă să cedez compartimentul, iar eu să trec alături, împreună cu un alt domn. Blonda mă privea triumfătoare... Pe jumătate zăpăcit, pe jumătate necăjit, mă învoesc, adăugând însă că cele câteva ceasuri cât mai am de mers, le voi petrece pe coridor. Eram furios că-mi scăpa prilejul aventurii visate...

Rezemat de fereastră, urmăream cu coada ochiului toate mișcările femeii aceleia, și, spre mulțumirea mea, iau seama că-mi luase cartea și-o cerceta. Mă întorc cu o atitudine prefăcută, și intru, cerându-i voie ca să-mi iau nu știu ce din sacul de drum.

Blonda îmi răspunde tot cu un „excellenz“ bine ritmat, vorbindu-mi cu o ușoară nuanță de respect în glas. Puțin cam plictisit voil să ies, dar dânsa mă rugă să rămân, și ne așezarăm la vorbă... Mi-aduc și-acum aminte, avea o pronunțare franceză cam trăgănată, dar corectă.

Imi spusei numele, rostind repede și îngânat, ca să nu înțeleagă: *Titus Aldea...*

— *Baron* ?... mă întrebă ea, apăsând.

— Da... *Baron... Titus... von... Saldea*, repetai eu zâmbind, cu liniștea și seninătatea unui excroc, dar cam desgustat de mine în suflet.

Convorbirea urmă vie și colorată, întâi, asupra artei japoneze, apoi, asupra țării mele de care abia auzise; apoi—după dorința ei—asupra castelului și armelor mele de familie, asupra genealogiei neamului, asupra „pământurilor“ mele... În urmă, vorbirăm despre dânsa: îmi mărturisi cu oarecare sfială că nu era decât *simpla* soție

a unui milionar polonez, mare industriaş în Varşovia. Cele câteva ceasuri cât am fost împreună, m'am silit să par spiritual şi distins, mă rog, ca un adevărat baron... Mînteam cu un cinism diabolic, născoceam cu o fantezie nesecată, fel de fel de poveşti asupra strămoşilor mei, care se trăgeau, pare-mi-se, din Byzanţ, — a trebuit să-i dau lămuriri pînă şi asupra semnului acesta din frunte, pe care-l moştenesc dintr'o răsturnare de trăsură, şi-atunci i-am povestit duelurile mele, aventurile galante, în sfârşit, fantasmagorii fără număr... Intr'un cuvânt, doamnele mele, mînteam cu frenezie, cu sete, cu patimă, dintr'un îndemn misterios, satanic, pe care mi-l desluşii abia în clipa când Poloneza, sub cuvânt că vrea să privească pe geam, se alipi de mine, moale, caldă, ademenitoare... Atingerea ei mă înfioră: tremuram, privirile îmi erau ca flacăra, tîmplele îmi zvâcneau.

N'avui însă curajul s'o sărut.

Intorcându-se, mă privi lung, cu ochii triști, tulburi, vorbitori. Avea ceva straniu în privire, un amestec de candoare și păcat, — o undă de patimă pe care teama de ceva necunoscut o împietrise parcă... Plecă fruntea și zâmbi. Iși zâmbi sie-și, cuminte, împăciuitor, așternându-și pe cugget o umbră de iertare, — apoi, veselă, luminoasă, precum ar fi luat o hotărâre, zâmbi iarăși, de data aceasta însă îmi zâmbi mie, bună, darnică, risipitoare... Toată ființa ei luase o înfățișare romantică... Pe mine mă știți, am fost toată viața un romantic...

*

Cuvintele pictorului curgeau repezi, evocatoare. Dintr'odată se opri, suspinând; apoi, schimbând tonul, își continuă povestirea cu un accent simplu și trist în glas:

— Noaptea următoare am petrecut-o în

vila Polonezei, a doua noapte tot așa, a treia și a patra la fel,—însfârșit, trei săptămâni neîntrerupt ne-am iubit în alcova ei încărcată de draperii și dantele, îmbătați de parfumuri, îndemnați de tinerețe, sfătuiți de dragoste. Parc'am fi fost două ființe sorocite una alteia, cărora destinul abia atunci le îngăduise întâlnirea. Ne-am iubit cu sufletul și trupul, cu voluptatea sângelui și puritatea gândirii, ne-am iubit fără cuvinte și fără lacrimi, ne-am iubit desăvârșit, fără remușcări pentru trecut și fără griji pentru viitor... Mi-aduc aminte, odată mi-a spus, cântându-și cuvintele, că eu am fost visul ei de totdeauna, că pe mine m'a așteptat ani de-a rândul, însfârșit, eră sigură că odată mă va întâlni, că va fi iubită de un nobil, de-un adevărat *nobil* cu tradiție, cu blazon și cu arme de familie... Acela eram eu !... Ce ironie !... Mă rog, la Polonezi nobleța e un fel de vițiu...

Dar, cei o sută de poli pe care-i soco-

țisem să-mi ajungă patru luni de vilegiatură, se topiră repede pe flori, pe trăsuri și pe... gesturi față de servitorii vilei. Trebuia să fac față împrejurărilor !... Bani erau pe sfârșite și reputația baronului amenințată... Nu mai aveam încotro și scrisii lui Alecu Varga, ca să mă cheme în țară printr'o telegramă, numai țin minte sub ce motiv grav.

Despărțirea a fost sfâșietoare. În ziua plecării am stat ceasuri întregi îmbrățișați, plângând cu hohote. Mai ales eu plângeam ca un copil... Aveam și de cel... Ne-am despărțit după mii de cuvinte dragi, schimbate în taină, după jurăminte și făgăduinți de revedere, după sărutări pătimașe și priviri îndelungi, suspine fără mângâere și cuvinte fără nădejde.... După ce ne-am îmbrățișat cu selbătăcie pe peronul gării, în ochii tuturor, m'am repezit în trenul care se pusesese în mișcare, adîind semnul despărțirii... Ea rămase locului, înmărmurită, palidă, ca

o fantomă, — își frânse mânele într'o durere mută, trimetând după mine până de parte, în fuga trenului, o privire fulgerătoare și stranie, care mă binecuvânta și blestema totdeodată...

Trenul cotise de mult, dispăruse prin alte pajiști, alergă peste câmpii, sărea râuri, suiă dealuri, străbatea munți și tunele, hotare și țări, însă privirea aceea mă urmărea mereu, fulgerătoare și stranie, ținându-se ca un farmec după mine... Ertăți-mă, mi se umezesc ochii fără să vreau...

Chipul pictorului, ascuns în umbră, strălucea, ca și cum pasiunea l-ar fi încununat cu un nimb de lumină. Ascultătoarele înduioșate îl priveau cu plăcere și ciudă.

— Epilogul ?

— Scrisori nebune de amândouă părțile, suferință, lacrimi, desnădejde.... După o lună am început s'o răresc cu răspunsurile.

— Și pentru ce?

— Mi-eră, rușine de portarul meu de la hotel, de servitori, de factorul poștal,— mi se părea că-și băteau joc de mine, că-și făceau cu ochiul ori de câte ori îmi întindeau o scrisoare care purtă stampila ru-sească și eră adresată d-lui *Titus von...* Mi-eră frică să nu afle lumea că mă dădusesem drept baron și să mă pue la gazete, ca pe un excroc...

Dar scrisorile ei curgeau neîncetat, apoi telegrame care mă trezeau la miezul nopții, blesteme, rugăminți, amenințări că vine în țară după mine... Văzând așa, am rugat pe Alecu să-i scrie din partea mea, înștiințând-o că sunt greu bolnav... După o lungă suferință de... trei zile, Poloneza primi un bilet de înmormântare, tipărit numai într'un singur exemplar la o tipografie discretă, și astfel „*Baronul Titus von Saldea*“ trecuse în rândul celor care nu mai pot primi scrisori, nici răspunde la telegrame...

Eră singurul lucru ce-mi mai rămăsese de făcut.

— Fii sigur, domnule pictor, rosti un glas răutăcios, că după o săptămână ai fost uitat... Cunoaştem noi sufletul femeii...

— Vă înşelaţi, doamnă!... Ascultaţi sfârşitul : La o lună după... *moartea mea*, Alecu se pomeneşte cu-o scrisoare din Varşovia.. Poloneza îl vesteà că soseşte în Bucureşti, şi-l rugă să aibă bunătatea de a o întovărăşi la cavoul familiei mele... Ca baron, mă rog, trebuia să am cavoul meu...

Alecu, cunoscându-mi firea, în ziua venirii Polonezei, mă trimise de cu zori la moşia lui. Nu mi-a dat voe nici măcar s'o văd în treacăt... Şi cum aşi fi vrut!... Îi eră frică să nu înviez... A primit-o chiar eu la gară, a întovărăşit-o la otel, unde i-a povestit ultimele mele clipe, pe care „numele ei scump“ le-a înseninat, apoi s'au dus amândoi la Belu, unde au depus o frumoasă jerbă de flori naturale la un cavou zidit.

de curând, nu știu al cui, dar pe care nu scria nici un nume. Mi se pare că nu eră nici un mort înăuntru... Poloneza eră în mare doliu—spune Alecu—și c'a plâns mult..

În aceeași zi chiar a părăsit țara, fără să fi aflat ceva despre mine. Eu iarăși nu mai știu nimic despre dânsa... Și cu asta, *finis... Poloniæ!...*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu toții se ridicară, deoarece se lăsase rece. Una dintre doamnele de față, cea mai tânără, uitându-se adânc în ochii pictorului, îi zise zâmbind neînțeles:

— Nu te poți plânge că n'ai avut succese... *domnule Baron!...*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN TĂCERE, UN GLAS...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IN TĂCERE, UN GLAS...

În grădină, la Flora, față în față la masă, cei doi prieteni își sorb cafeaua fumând pe 'ndelete. Nu s'au văzut de mult, și ca să-și poată povesti toate, au prelungit cina până târziu, în răcoarea nopții... Printre gratiile de fier, se zăresc lanternele automobilelor care gonesc pe asfaltul șoselii, sfărâmând tăcerea și aburind aerul limpede cu nouri de fum și mirosuri aspre.

Câteva trăsură cu coșurile trase, lunecă pe sub pomii din margine, în trapul cadențat al cailor. În cuprinsul fiecăreia se

începe sau se sfârșește o poveste de iubire...

Pe alee, în ritmul firesc al pașilor, un glas rostește versul unui cântec, — dar răsunetul, din ce în ce mai stins, se pierde suspinător sub umbrare :

Pe vremuri un flăcău era,

Tralilali-tralilala...

Pe vremuri un flăcău era,

Iubea pe cine nu-l iubea,

Tralilali-tralilala...

— Ți-aduci aminte, Iancule?... și încheind fraza cu un gest, arată o pereche de îndrăgostiți care pluteau în ritm ușor pe potecă.

Cellalt zâmbi, adăogând :

— Nu zic, dragă Tandra, o fi frumoasă viața în București, dar eu sunt tare mulțumit în orășelul meu din fundul Moldovei... Acolo seara, pe la zece ceasuri, toată lumea e culcată. Mănânci și dormi bine: *et encore quelque chose...* Nici zbucium, nici

necazuri, și pe lângă că te alegi cu sănătatea întreagă, mai poți strânge și ceva parale...

— Tu, și strângător!... Pfff!... Să te creadă cine te-o crede, Iancule... Știi, asta-mi plăcu...

— Nu zic că poți ajunge milionar, dar ceva-ceva... Iacă, eu mi-am clădit casă, am plătit toate datoriile tatii, și mi-am scăpat moșia de ipotecile care nu se mai isprăveau. Cunoșteai pe tata, eră strașnic de cheltuitor. Dacă m'ași fi potrivit lui, n'o mai scoteam la capăt... Noroc de nevastămea, care e fată bună...

Tandrea holbă ochii :

— Care... nevastă?

— Păi, sunt însurat. De trei ani. Am și-un băiat.

— Insurat?... Și eu să nu aflu nimic!...

— De, puteai și tu să mă ții în curent cu ale tale, să știu barem pe unde te mai afli... Cât ai fost la Paris, nimeni nu ți-a putut da de urmă.

Tandrea turnă vin, și prietenii ciocniră.

— Bravo, Iancule!... Așa dar, te-ai ținut de cuvânt, și-ai luat-o pe Loty, pe „blonda“ din Belvedere...

Iancu râse în silă :

— Credeai... pe... Loty?...

Cellalt rămase uluit.

Se uită lung la prietenul său, roș de băutură și rotunjit de bun trai, neștiind ce să creadă. Un singur gând i se lămuri în minte : „Loty!... N'o luase de nevastă pe Loty... Săraca Loty... draga de ea... Ce s'o fi făcut?... Pe unde-o mai fi acum?...“

Iși aduse aminte repede icoane fără șir din viața lor de student, pe când locuiau împreună o cameră cu două paturi în strada Belvedere... De-atunci... a trecut adesea ori pe-acolo, dar casa nu mai e, s'a dărâmat.

Alături de ei, pe sală, stătea Loty. Era vânzătoare într'un magazin. Avea ochii verzi și părul ca rugina. Frumoasă fată ! Un singur cusur : îi plăcea să se îmbrace în

roș... Da, da, îi plăcea să se îmbrace în roș...

Tandrea se îndrăgosti nebun, dar Loty nu-l iubea. Iubea pe un altul... și acel altul, află în urmă că era chiar Iancu, tovarășul de cameră. Suferi grozav, dar nu arată nimic...

Din pricina aceasta, prietenii se despărțiră. L'a lăsat pe Iancu singur cu dragostea lui...

Tandrea întrebă cu ochii în lacrimi :

— Dar copilul ?

— A murit... răspunse flegmatic Iancu.

— A murit Puiu !...

După o pauză lungă :

— Și... Loty, pe unde-i acum ?...

Iancu desenă cu degetul pe fața de masă semnul crucei.

— Am scris tatii zeci de scrisori, arătându-i încurcătura. I-am lămurit că trăiam de doi ani cu biata fată, că era o datorie de onoare, în fine... i-am trimis fo-

tografia lui Puiu, ca să-l înduioșez, dar tata, drept răspuns, îmi trimise bani de drum chemându-mă acasă, sub cuvânt că e bătrân, și n'are cine îngriji de moșie, iar lui Loty, am aflat în urmă, i-a dăruit un cek de două mii lei.

Tandrea întrebă răstit :

— Și ea, a primit ?

— Ba bine că nu ! N'avea încotro. Doctorii o găsiseră tuberculoasă, și-i trebuia bani să se caute. Se îmbolnăvisese de supărare. În acelaș an, odată cu ea, muri și copilul... Nu zic, la început mi-a fost greu, am suferit mult, dar în urmă m'am deprins, și cu vremea am uitat-o...

Lui Tandrea îi clocotea pieptul. Nepăsarea cu care lancu povestea, îi înfierbântase sângele de mânie și desgust : „De ce n'avusese el norocul să fie iubit ? Ar fi fost bine de amândoi !... El ar fi avut pe lume un rost, iar dânsa n'ar fi rămas fără adăpost... Și, doamne !... cât îi era de dragă... Ce folos însă !...“

— Să plă-tim Ian-cu-le.. bombăni Tandra, cu glasul schimbat. E târziu.

— Da ce ai frate?

— Nu mă simt bine..

— Vezi, nu-ți spuneam eu, aerul ăsta de București.. Nu zic, o fi frumoasă viața în Capitală, dar...

Și pe când Iancu își isprăvea fraza tipică, Tandra, cu capul în pământ, ca după un mort, cugeta aiurea, cu gândul în lacrimi : BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Săraca Loty !.. draga de ea !..“

Apoi, în ritmul obosit al mersului, își repetă sieși ecourile cântecului banal ce se auzea în depărtare :

Pe vremuri un flăcău era,

Tralilali-tralilala...

Pe vremuri un flăcău era,

lubea pe cine nu-l iubea...

.

Tralilali-tralilala...

LUMINI DE BAL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LUMINI DE BAL

Sub policandrul somptuos, asemeni unui pom înflorit de lumini, în alba încăpere a vastului salon, cea din urmă figură a cadrilului ia sfârșit. Un freamăt de glasuri argintii și râsete limpezi răsună plăcut între pereții împodobiți. Toate frunțile par senine, toate buzele surâzătoare... Pe fiecare chip se citește triumful unei biruințe, în fiecare inimă râde fericirea. Nici oboseala trupului, nici vârtejul gândurilor amestecate de frenezia valsului, nici o umbră, nici o durere, nimic nu poate stinge licărirea aceea de noroc, care s'a aprins parcă pentru întâiaș dată în zarea sufletului.

Aci, în lunecuşul oglinditor al salonului, în asurzitoare acorduri ale cântecului de bal și în simfonia obscură a tuturor neamurilor de parfumuri, aci, între două glume șoptite cu o dulce obrăznicie, între o privire îndrăzneată și o strângere de mână sensuală, — aci, se fabrică... *fericirea!*

Priviți-l pe tânărul acela, scripitor de pomezi, cu ochii luminoși, veșnic în căutarea unei fete bogate, cu haine fără cusur, cravată fără cută și mănuși imaculate, — tânărul acela, cu sfârcurile mustăților îndreptate spre cer, care a „comandat” cadrilul.. Un general n’ar fi mai radios după o izbândă.

Cu câtă grijă își cercetează carnetul cu însemnări și pronosticuri psihologice, de teamă ca nu cumva să uite vreun vals făgăduit, ori vreun cuvânt de spirit, furat din ziarele streine, nespuse. Fiecare gest e studiat de mai înainte, fiecare surâs își

așteaptă succesul. Toate complimentele stăruitoare ori geloziile mărunte, deșteptate în treacăt, își au scopul hotărât: vânătoarea de aur.

Priviți de asemeni pe domnișoara aceea cu ochi pasionați și cu gesturi ademenitoare. Fiecare privire plimbată în jur e ca o chemare de iubire, fiecare gest grațios și sprinten are drept țel atragerea unui adorator. Cu cât va fi mai înconjurată, cu cât va asculta mai multe „banalități“, cu atât succesul ei va fi mai vădit—și astfel, prețul scump al rochiei vaporoză și elegante, va fi răscumpărat. E frumoasă și tânără,—crede încă în iluzii și nu visează din când în când la metamorfoza unui prinț legendar.

Sifletul ei, obosit însă de anii care trec, a mai pierdut din încrederea pentru viitor, din poezia fragedă a celor dintâi visuri iar devotamentul pentru cel care *nu mai vine* a scăzut. Astăzi s'a deprins cu

lumea, crede c'a început să cunoască oamenii, iar viața sterilă pe care o duce, a făcut din ea o resemnată. Râde, glumește, „flirtează“, ca să treacă vremea...

Însă, în ceasurile mâhnite ale înserării, când sufletul lăcrămează orfan de fericire iar ziua de mâne se arată amenințătoare și fără nădejde, atunci, se simte umilită de soartă, înfrântă, revoltată. Și în furtuna celor câtorva clipe, mintea rătăcește și gândurile sunt tulburi. Ura, ura de oameni, ura de viață, ura de sine, crește ca o șurună, năvălește cu furie, ne mai putând încăpea în acel suflet mic de copil întârziat. Viitorul îi surâde ironic, cu ochi de sitir și sărutări vinovate,—și atunci, în umbra apropiată a anilor care vin, se vede mai mult amantă decât mamă. E semn că a început căderea...

*

Intr'un colț al salonului, singur, cu figura palidă și privirea visătoare, un tânăr își

desfătează vederea, urmărind desenul eteric al unei perechi care valsează. Dacă desfășurarea estetică a bogatelor grații îi încântă privirile, somptuoasa priveliște îi umple sufletul de ciudă. El nu dansează. Un val de ușoară gelozie îl mânănește. Se simte desgustat de viață, invidiază bucuria tuturor... Ar vrea și dânsul să atingă mijlocul unei tinere, s'o aibă alături, să-i asculte râsuflarea caldă și să-i simtă inima bătând: măcar o clipă să fie părtaș la această dulce tovărășie a dansului..

Perechile, în sbor elegant, trec rând pe rând, îl înconjoară sgomotoase și vesele, asvârlindu-i în treacăt surâsuri de compătimire, priviri ironice. Se simte singur, umilit și strein. Retrăgându-se într'un colț, sub o oglindă, se privește lung și zâmbește trist... De teama ridicolului, alungă din suflet râvna josnică ce-l stăpâna.

— Domnul nu dansează?

— Nu.. Și cu o ușoară ridicare din umeri, face semn că nu știe.

— Invățați !

— Acum e prea târziu... Totuși, dudue, sunt și eu părtaș la petrecerea d-voastră, vă urmăresc cu sete frumoasele mișcări, mă las furat de vârtejul balului, și în mintea mea vă dansez rând pe rând pe fiecare, vă spun nimicuri minunate și vă dăruiesc flori de poezie...

— Fantazie de poet !... rostește ironic tânăra și se depărtează repede, cu un hohot de râs străveziu și crud :

— Ce imbecil, *ma chère* !

O „fată cam trecută“ îl cheamă cu un semn de eventualiu, zâmbindu-i indulgent. Poetul se apropie plictisit.

— Cum te simți, poete ?

— Temperatură normală.

— Plutești în nori....

— Da, plutesc în nori de... praf, și res-

pir aerul stricat din acest babilon de parfumuri.

— Ce cauți atunci aci ?

— Am venit să culeg *pretexte* de poezie.

— Și-ai cules multe ?

— Recoltă cam slabă...

— O ! o !

— Secetă în suflete, domnișoară...

— Mai bine stăteți acasă.

— Mai bine!

Și „fata cam trecută“ se depărtează încet, șoptindu-și :

— Bietul de el ! O să moară asfixiat de mândrie !

*

Ultimele frângeri de acorduri vestesc sfârșitul petrecerii. Dansatoarele istovite își șterg obrazii, evantaliile se leagănă în adieri răcoroase, glumele se aud tot mai rare și râsetele tot mai obosite.

Mulțumirea însă se citește pe toate chipurile. S'a petrecut de minune. Fiecare

tânără a cules destule impresii, ca să aibă ce povesti o săptămână, ori și-a notat în minte coafurile, toaletele, și alte însemnări mărunte, ca să trimeată vești unei prietene de departe.

Un cerc de fete au atras pe poet în mijlocul lor, și-i pun întrebări ca să petreacă. Unele îl privesc ca pe o ciudățenie, cu zâmbetul îmbobocit pe buză, altele îl ascultă nepăsătoare, cu gândul în altă parte.

— Ce zici, *maestre*, de petrecerile noastre?

— Fiecare petrece cum poate.

— Nu ești mulțumit?

— N'am zis asta.

— Noi suntem încântate... Am dansat, am râs, am glumit, am flirtat... „Băeții“ au fost gentili și noi am petrecut de minune. Cum am putea petrece mai bine?... Așa-i viața noastră...

— Și totuși, domnișoarelor, viața adevărată e alta. Mă uit la d-voastră. Sunteți toate amețite de bal, de muzică, de frea-

măt, de sgomot și cuvinte de dragoste. Sunteți toate încredințate c'ați făcut printre tinerii de colo cel puțin câte o victimă. Vi s'au rostit în taină cuvinte îndrăznețe, care v'au plăcut, deși în alte împrejurări v'ar fi scandalizat. Ați primit strângeri de mână ascunse, ați cules priviri pline de dor, cari v'au înfiorat nervii și v'au tulburat mintea. Dar v'ați întrebat, câte din complimentele ce vi s'au rostit, erau sincere, și dacă ați fost singurele astăseară, cari v'ați bucurat de ele? Nu bănuți poate că acelaș cuvânt dulce a făcut înconjurul sălii, șoptind la fiecare ureche aceeași laudă mincinoasă, aceeași perfidă declarație... Viața d-voastră e o înlanțuire de nimicuri, de minciuni dragi ce nu se mai sfârșesc, și nu vedeți cum anii trec și tinerețea trece...

O nu, viața adevărată 'e alta... Viața e luptă, luptă crâncenă de cucerire... Fericirea nu vine nechemată și idealul se cu-

cerește anevoe. Ca să fii vrednic, trebuie să stărui cu îndârjire, să lupți cu pasiune, să iubești și să suferi... Și d-voastră nu știți nici ce e iubirea, nici ce e suferința... Vă cheltuiți vremea în răsuri și cuvinte, și vă otrăviți sufletele în atmosfera parfumată a saloanelor,—rămânând cu totul streine de natura primitoare și bogată, de eterna noastră *alma mater*, unde clocește singura și adevărata viață.

Din suferințe mărunte și bucurii sterile, vă întocmiți o viață mediocră, în care cugetarea e fățarnică, iar simțirea prefăcută, după cum cer manierele artificiale ale vieții... *mondene*.

Nu, domnișoarelor, viața adevărată e alta... Iubiți cât mai e vreme, iubiți adânc, statornic, inflăcărat, iubiți cât sunteți tinere și frumoase, și nu vă înspăimântați de lacrimi... Cea mai dulce parte a iubirii e suferința!...

În acest salon strălucitor și împodobit,

sunt o mulțime de tineri, frumoși, voinici, plini de avânt,—priviți-i!... Alegeți fiecare pe cel ce vi-i drag, și cu privirile ațintite asupra-i, fermecați-i sufletul cu vraja surâsurilor neînflorite încă, și răscumpărați-i inima cu zâmbete care vor rodi în viitor. Fiți hotărâte, stăruitoare, și biruința nu va întârzia... Căci, amândoi, tu și el, aveți de împlinit o solie sfântă pe pământ,— să purtați mai departe făclia vieții, din mână în mână, din fiu în fiu, aprinzând în drum mii de lumini bogate care să spargă întunericul veacurilor și să împrăstie durerea, așa cum pier negurile la răsăritul dimineții. *Lumina*, lumina adevărată și dumnezească se poate fărâmiți în mii și mii de flacări tot atât de scânteietoare și veșnice, fără ca să-și piardă măcar un strop din eternitatea strălucirii...

Se făcu tăcere. Părea că accentele poetului fuseseră înțelese... Dar peste o clipă

acelaş zâmbet frivol răsăria pe fiecare buză, un zâmbet ieftin, incolor şi fără viaţă, ca al păpuşilor. Nici un gând înălţător, nici o zare nouă în suflet, nici o tresărire, nimic...

Numai doi ochi albastri, liniştiţi şi vişători, rămaseră aţintiţi în gol, ca şi cum ar fi cugetat fără voe la îndârjita cuccire a adevăratei fericiri... O lacrimă sfioasă abia se zăria mijind în adâncurile privirii, asemenea unei stele căreia i-e teamă să nu răsară prea de vreme...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUFLETUL PĂPUȘEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUFLETUL PĂPUȘEI

— Cu alte cuvinte, vrei să spui că iubirea se explică numai prin magie !... închee Toma Runcan... Și cu toate acestea, femeea...

— Femeea, dragii mei, se aseamănă cu vița de vie : se agață și îmbată, — adăugi sentențios Costel Tătăranu, potrivindu-și cravata în oglindă.

— Mie vreți să mi-o spuneți ?... replică tacticos doctorul Vâlcea, jucându-se cu un fir din barba-i argintată... Eu vă vorbesc din experiență, am întâlnit sute de cazuri,

doar nu degeaba sunt doctorul modistelor din Capitală... Veniți într'o zi la dispensariul meu, la clinica mea de... păpuși, și-o să vă convingeți. Și-apoi, în afară de sfera profesiei, știți foarte bine că mai sunt un prieten al femeilor, un binefăcător, un apostol al carității. Eu, unul, mi-am măritat toate amantele, le-am înzestrat, le-am cumpărat mobilă, le-am cununat și le-am pus bărbații în slujbe. Eu, mă băeți, mă coborâdinți „monsieur Anselme” al lui Tata Molière !...

— Intr'adevăr, doctore, numai tu poți să-ți dai seamă câtă însemnătate au micile nimicuri în sufletul Evei moderne... Așa de pildă, proprietăreașa mea... Nici odată un chiriaș n'a trăit în relații mai prietenești cu dânsa... Pentru ce ?... Pentru că știu să-i menajez micile susceptibilități. Când s'apropie plata chiriei, mă îngrijesc în totdeauna să am bancnote noi. Răstorn Bucureștii, mă rog de toți casierii să-mi

preschimbe hârtiile vechi și rupte, cu altele imaculate, fără prihană, și numai așa mă prezint la achitarea semestrului. Ține baba morțiș la virginitatea bancnotelor... Micile mele atenții au măgulit-o până într'atâta, în cât de șese ani de când stau în case, nici măcar nu mi-a pomenit de urcarea chiriei... M'aștept chiar într'o bună zi să mi-o scadă...

— Spune drept, Tătărene, — glumi doctorul — cum ești tu băiat frumos, nu ți-a propus baba nici odată să-ți... restituie chiria ?...

Prietenii râseră. Chelnerul făcu plata, și tocmai când grupul se pregătea să se ridice, apăru pe ușă inginerul Mircea, unul din „dezertorii regretați“ ai cafenelei. Grupul îl primi cu un „a!“ de plăcută surpriză, care făcu pe consumatorii dela alte mese să se întoarcă. Inginerul strânse pe rând mâna fiecăruia :

— Luați seama, copii, mă faceți caraghios...

— Să-ți fie rușine, Mirceo, lașule, trădătorule, transfugule... Sunt doi ani de când n'ai mai dat semne de viață. Bine spunea Tătăranu că însurătoarea ucide prietenia...

— Potoliți-vă, dragilor, dacă voți să-măcer reînscierea în societatea voastră?

— Ce iei, Mirceo, o cafea? o țuică?...

— Știu eu?... am pierdut obiceiul... Fie și-o țuică...

— Băete, încă șease țuici,—porunci doctorul. Apoi, cu ochii sticlind de bucurie, începu să-l măsoare pe Mircea : — Și, zici, ești fericit... Curios, mă..., niciodată n'ași fi crezut să te văd însurat... Tu care erai un ibsenian, un puritan.... Tot așa timid ești?... Copii ai?... Mai bine!... Parcă te văd la Paris, în totdeauna sânguitor și matinal... Ne dăscăleai pe toți, erai moralistul nesuferit al lenii noastre orientale. Erai, cum să spun?... criticul sever al cercului nostru

din cartierul latin... Dar teoriile tale, — îți mai aduci aminte? — asupra armoniei sociale, asupra platonismului, asupra femeii superioare... Tot mai crezi, Mirceo, în ideile de pe-atunci?

Inginerul, împovărat de-atâtea întrebări neașteptate, se simți timid. Amintirile îl făcură să roșească ușor. După o scurtă tăcere, răspunse fără silă și fără bucurie :

— Doctore dragă, am îmbătrânit, m'am schimbat, sau, mai bine zis, m'am vindecat... Nevastă-mea, care e o adevărată femeie— dar parcă voi știți ce este o adevărată femeie? — mi-a prefăcut în întregime sufletul... În bine? În rău? — nu știu... Știu atât că sunt mulțumit, că trăesc, că simt viața... Dar ca s'ajung la această înțelepciune practică, a trebuit să îndur un tratament greu, să trec prin toate dușurile realității, în sfârșit, să mă vindec de toate racilele sufletești pe cari le-am contractat din literatură și filosofie.

— Să mă bată Dumnezeu, Mirceo, dacă pricep ceva !...

— O să vă povestesc un amănunt, o criză sufletească de pe vremea când eram logodit, și-atunci o să mă înțelegeți,—deși poate că nu e tocmai cuviincios să vă destăinuiesc intimitățile ; — dar cu voi n'am de ce mă ascunde... Numai c'o să vorbesc cam încet — să nu ne-audă cineva...

Inginerul, după ce aprinse o țigară, începu cu ton liniștit, întovărășindu-și povestirea cu gesturi evocatoare.

*

Acum câțiva ani, pe când mă întorceam dintr'o misiune în Germania, am întâlnit în tren o studentă care venea dela Paris în patrie. Firește, m'am simțit dator să fiu de folos acelei tinere, care călătorea singură prin limanuri străine ; i-am ajutat la revizuirea bagajelor, la schimbările de tren, am căutat să-i risipesc plictiseala prin

discuții savante și pretențioase — era o intelectuală doar, — într'un cuvânt am știut să-i câștig prietenia. Fata era frumoasă, avea o frunte boltită, umflată parcă de atâta filosofie, ochii oboseți și umezi de nefericită care și-a jertfit tinerețea cărților, părul negru, îmbinat într'o peptănătură estetică, trupul drept și voinic, gesturi firești, vorbirea limpede. Bănuiam că flința aceea trebuie să cugete îndrăzneț, fățiș, fără cotituri și fără artificii. După două zile de tovărășie, mă simțeam într'o stare nervoasă deosebită. Imi părea rău că drumul se apropiă de sfârșit... În București, am primit mulțumiri din partea părinților care își întâmpinau fata la gară, precum și o invitație pentru a doua zi... În urmă, invitațiile se înmulțiră de o potrivă cu... aluziile privitoare la căsătorie...

După ce mi-am cercetat amănunțit sufletul și-am încercat să-mi schițez un plan pentru viitor, într'o bună zi m'am înfățișat

în redingotă la părinții fetii, și, palid de emoție, am cerut ceea ce știam bine că nu se cere, ci se merită... „Mama soacră“ cu ochii în lacrimi, cum se obișnuște în astfel de solemnități, m'a sărutat, spunându-mi: „Fă-o fericită, dragul meu!...“, iar „tata socru“ m'a luat de o parte și mi-a vorbit despre zestrea viitoare mele tovarășe, precum și de perspectivele de moștenire. Negreșit, am protestat și-am refuzat orice lămuriri. Apoi, au chemat pe Mala—actuala mea nevastă—care s'a sprijinit moale și caldă de umărul meu, și-a stat câteva clipe lipită ca o haină scumpă a trupului meu tremurător sub o povară de neașteptată fericire...

...În zilele următoare, pe când „tata socru“ alerga după acte și se îndeletnicea cu rosturile minuțioase ale noii familii, eu mă coboram în singurătate ca să meditez, să mă reculeg, să mă purific... Nu mă socoteam în destul de vrednic pentru o fe-

ricire uriașă, și 'n timiditatea mea bolnavă, îmi născoceam singur defecte și vicii, mă învinovățeam, mă pocăiam, sufeream, ca să pot astfel merita ertare pentru ceea ce nu greșisem... Voiam să pășesc desăvârșit în fața altarului... Simțeam o dorință nelămurită de-a mă duce la logodnica mea, de-a-i povesti trecutul în culori sinistre, de-a mă acuza singur, de-a mă ponegri de bunăvoie în ochii ei și de a-i săruta apoi genunchii plângând, ca un vinovat ce se prosternă... Durerea fericirii îmi mistuia sufletul ca o flacără vie...

Intr'o după amiază, pe când mă întorceam sub arșița soarelui dela restaurant, am cunoscut un simțământ straniu. Imi părea rău că mă logodisem, aveam remușcări, pare'ăși fi săvârșit o ticăloșie. Furasem hoțeste sufletul acelei copile fără pată, mă purtasem ca un excroc... Mi se părea că singurul fapt cînstit pe care-l

mai pot îndeplini, e... să mă sinucid... Năpădindu-mă lacrimile, m'am urcat repede într'o trăsură și m'am dus la Mala.

M'a primit veselă, dar surprinsă. Nici-odată nu mă dusesem așa de vreme ca atunci.

— Ce curios îmi pare c'ai venit !... Noi te așteptam la ceai, ca de-obicei.

— Vreau să-ți vorbesc, Mala...

— Dar ce ai ?... Pari obosit !... Ești bolnav ?...

— Am lucrat cam mult astăzi la Minister...

— Uriciosule !... Mi-ai făgăduit că-ți iei concediu... Vezi, nu mă iubești !...

Se prefăcu supărată, și așa, părea mai frumoasă... După ce m'am liniștit, am rugat-o să-mi jertfească numai câteva clipe, și ne-am furișat într'o odaie, singuri. Ea m'a privit nedumerită și s'a așezat lângă mine, gata să mă asculte. Nu părea tocmai încântată.

— Mala mea, copilule bun și drag... Simt

nevoia să-ți vorbesc, să mă destăinuesc. Intre noi trebuie să fie numai pace și iubire... Nici o umbră să nu întunece armonia sufletelor noastre, nu-i așa?... Vreau ca totul să ne fie prietenos și cald, senin și luminos... Vreau ca nici o clipă să nu se scurgă sterilă de bucurie... Ești a mea, precum sunt al tău, ne aparținem, am încetat de-a mai fi singuri... Eu visez pentru „noi“ o iubire supraomenească, divină, unică și nedespărțită...

Și multe alte cugetări înalte i-am împărtășit Malei, în avântul meu de îndrăgostit... Mă simțeam orator. Mă admiram singur, ascultându-mi frazele sonore și ritmice, bogate în armonia convingătoare a sincerității... I-am vorbit despre iubirile celebre în literatura și istorie, i-am cântat pe toate tonurile melodia sublimă a amorului etern, cu citate din filosofie, estetică, poezie și teatru... Mala, care m'a ascultat transfigurată, covârșită de atâtea frumuseți

sufletești, isbucni dintr'odată în hohote de plâns... Era apoteoza, biruința cuvântului meu..., era un plâns al fericirii, înrudit cu lacrimile mele...

Mi-am întrerupt discursul și-am încercat s'a mângâi, acoperind-o cu sărutări. Ea nu mi-a putut răspunde decât: „lasă-mă, te rog, lasă-mă!...”

Am sărutat-o pe frunte ca o făgăduință de veșnic sprijin în viață, și-am eșit triumfător pe ușă.

În stradă, privind ceasornicul, mi-am dat seama că stătusem mai bine de trei ceasuri la Mala. Dezmierdându-i imaginea în gând, m'am dus la șosea ca să-mi potolesc nervii aprinși, sub teii aromitori.

*

Intr'o seară, câteva luni după nuntă, aducându-mi aminte de scena când Mala a plâns pentru întâiași dată, m'am apropiat tiptil de fotoliul unde dânsa stătea adân-

cită între perne, răsfoind o carte, și sărutându-i ochii, am întrebat-o :

— Ți-aduci aminte, păpușico, în după amiaza aceia... când ai plâns ?...

— Când, puiule ?...

Mama se prefăcea c'a uitat. Deși bănuiam răspunsul, care nu putea fi decât ilustrarea triumfului meu de odinioară, — din vanitate, o rugai stăruitor să-și amintească :

— Adu-ți aminte, dragă..., în după amiaza aceia, înainte de nuntă, când am venit la tine îndată după dejun și ți-am povestit fel de fel de „nimicuri“... Tu ai început să plângi, așa, din senin...

— A, da... da... Mi-amintesc „monșer“... Ce copilă eram !... Acum îmi vine să râd... Ții așa mult să știi de ce-am plâns ?

— Nu că țin mult să știu, dar, te-am întrebat... în treacăt... fiindcă veni vorba !... replicai cu o nepăsare silită.

— Iți spun... dacă mă săruți...

— Te sărut pe urmă.

— Am plâns „monșer“... fiindcă eu îți dădeam mereu a înțelege să pleci și tu nu mai isprăveai cu frazele... Trebuia să mă duc la ora patru la croitoreasă, să încerc o rochie, și nu știam cum să scap... Mi-era teamă că dac'o să te gonesc, o să te superi, și de necaz, am plâns... Acum vino de mă sărută...

— Altă dată, draguță, altă dată...

Și eșii repede pe terasă...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Iată, dragii mei, povestirea primului duș, a primei băi de... realitate, care, împreună cu altele, m'au vindecat de platonism, poezie, filosofie, — cum vreți să-i spuneți... Poate că e mai bine așa !...

Doctorul Vâlcea zâmbi ironic în ascuns, iar Tătăranu strigă cu glas tare chelnerul:

— Băete, încă șease țuici... Să bem pentru „băeșita“ inginerului !...

Inginerul răspunse râzând :

— Costel dragă, nu fii obraznic....

— Mirceo, nu uita proverbul indian :
„Femeea se aseamănă cu vița de vie — se
agață și îmbată...”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G O A N G Ă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G O A N G Ă

BCU Cluj / Central University Library Cluj
In clipa când să mă urc în automobilul lui Goangă, un prieten de pe trotuar mă apucă de umăr :

— Felicitările mele, poete, pentru curaj... Mă 'nscriu cu cinci lei pentru coroană și cu zece pentru statuie...

— Dă-mi-i acuma, că-ți fac reducere... îi răspunsei eu râzând.

Altul se opri ca să mă întrebe în glumă :

— Ți-ai făcut testamentul, maestre ?
Goangă, așezat la volan, zâmbea trufaș

și cinic, în vreme ce motorul duduia, pufnind aburi grei de benzină arsă.

— Făgăduiește-mi că n'ai să mă omori...
Fără glumă, să mâni mai potolit... îi spu-
sei rugător.

— Las' pe mine !

Și mașina porni, sprintenă ca o bicicletă
vâjâind nebunește, cotind printre trăsuri,
mai-mai să le atingă, lunecând ca o nă-
lucire pe asfaltul umed, în ciuda priviri,
lor mâniaoase ale gardiștilor, care se gră-
beau să însemne numărul automobilului
prins în *contravenție*.

Poposirăm la „Pariziana“.

Răsuflai ușurat. Silindu-mă să-mi înse-
ninez chipul, suii scările alături de Goangă,
care fredonă pasionat și fals, o cântonetă
la modă :

Oh, cet instant trop court...

Un peu d'amour, un peu d'amour !

— Cât te-a costat romanța asta, tipule ?

— O mie de lei, dragă.... *M'am curățat...*
Mi-a cântat-o Suzica, prietena mea dela Paris. O știi... A venit eri..

Apoi, adresându-se unui chelner, ale cărui ploconeli până la pământ te făceau să bănuiești bacșișuri grase :

— E *cineva* pe-aici ?

— Cum nu, cuconașule. E d-ra Mimi cu d-ra Puica. Tocmai... n'aveau tovarăș la cafea...

Cu alte cuvinte : „n'aveau... cine le plăti masa...”

Goangă, fluerându-și mereu cântecul, dădû din cap, în semn că plătește dânsul, apoi adăugă :

— E frumos Bucureștiul nostru... Ce zici ?...

Retrași într'un colț, sub umbrar, ne așezarăm la vorbă. Eu întrebuițam toată șiretenia ca să-mi descos prietenul, ca să pot pătrunde urzeala acestui suflet îndrăz-

neț, senin și energic, a cărui înțelepciune părea că se mărginește în a plăti mesele altora și-a îngână, răgușit și fals, cântece de stradă.

— Vezi, mă Tilică, eu unul știu să-mi trăesc viața... Muncesc o lună și cheltuesc într'o zi tot, ca să mă... îndemn la lucru. Alminteri m'ași da lenii... Spune și tu, cu cine-ași putea cheltui paralele mai cu... folos, dacă nu cu femeile. Acum, cât sunt tânăr... Când m'oi sătura, mă 'nsor, iau zestre un milion și clădesc un teatru popular. Trei mii de locuri și scenă rulântă. Pe tine te pun director... Ce zici?... Ți-ajunge nouă sute de lei pe lună?...

Goangă se joacă cu milioanele, parc'ar fi bile de biliard. Când vorbește de „afaceri“, iă o înfățișare aspră și un ton răspicat, în cât te sugestionează. Fără să vrei, îți șoptești în gând că „omulețul“ ăsta e 'n stare într'o bună dimineață s'ajungă și... milionar!

Când însă, între două refrenuri ale unui cântec, își scotocește buzunarele, ca să-ți arate planuri de teatre, parcelări de moșii ori scenarii de piese, rămâi uimit în fața acestei frunți întreprinzătoare, care socotește totul în cifre.

— Dela *asta* am să câștig pe puțin treizeci de mii. Uite devizul... Asta, mi-ar putea aduce, cred, două sute de lei pe seară, dar nu m'amestec... Prea e multă bătae de cap... Toată nădejdea mi-i la...

— Ia spune-mi și mie, Goangă, cum faci tu de-ți isbutesc toate. Unde găsești capitalul ?

— Foarte simplu ! E destul să ai idei. Bani au toți proștii.

— Bine frate, idei am și eu, dar la mine nu... mișcă.

— Nu *visuri*, mă Tilică, *idei*, *idei* pe hârtie, cu deviz și ofertă. Trebuie să fii tu întâi convins, ca să poți convinge pe alții...

— Toate bune, dar trebuie să fie ceva la mijloc,—o magie, un secret...

— Iată-l: să nu te amesteci niciodată în daraveri mărunte. Perzi vremea și îndepărtezi încrederea oamenilor. În afaceri e ca și cu împrumuturile la bănci...

— Adică cum ?...

— Ceri la o bancă, sfios și modest, două sute de lei, — te amână peste trei zile, când te refuză categoric : „*consiliul nu aprobă*“ sau „*girantul d-tră nu e destul de solvabil.*“... Ceri răspicat și demn, două mii—ți se răspunde : „*Peste o oră vă dăm rezultatul... O simplă formalitate... De sigur că se aprobă...*“ Vezi mă, Tilică, ăsta e meșterul : să știi cât să ceri și pe ce „ton“!...

Goangă stă o clipă și se gândește. Eu îl privesc drept în ochi, ca să-i surprind perindarea gândurilor. Am impresia că în clipa aceea meditează ceva deosebit : o afacere măreață, arhitectonică, în care se vor învârti, negreșit, capitaluri uriașe... Îi admir fruntea tulbure, încrețită, severă, și

respect în tăcere clipele de frământare ale acestui creier fecund. Nerăbdător, aștept să-și deslipească buzele...

Dar Goangă, cu acel zâmbet fluturatec pe buze, izbucnește iarăși pasionat și fals :

Oh, cet instant trop court...

Un peu d'amour, un peu d'amour!

Când să ne urcăm în automobil, la întoarcere, Goangă îmi spune în taină, ca și cum s'ar fi hotărât mai de mult :

— Mâne plec la Berlin, să vând o invenție... Dacă voi avea nevoie de tine, îți trimet bani să vii... Dăm o lovitură...

Nu mai știam nimic de Goangă...

Intr'o zi, mi se pare, l'am zărit trecând în goana automobilului pe bulevard, în tovărășia unei femei. Altă dată, am auzit povestindu-se în treacăt, că „omulețul“ meu cheltuia tot ce câștigă cu o poloneză pe

care o pescuise în noroiul Berlinului, că făcea chefuri, scandaluri și datorii... Și pe urmă, ne mai aflând nimic, l'am uitat...

Acum câteva săptămâni, plictisit cu rânduirea unor afaceri la tribunal, m'am văzut silit să recurg la priceperea și sfatul lui Goangă. L'am căutat prin toate localurile unde știam că obișnuște, pe la birou, pe acasă, dar nu i-am putut da de urmă. Ne mai având în cotro, m'am urcat într'o trăsură și m'am dus la Palatul Justiției, unde nădăjdueam c'o să pot da singur de rostul actelor ce-mi trebuiau...

Pe când străbăteam coridoarele, suiam scările și deschideam ușile, blestemând în gând pe cel care-a mai născocit procedura și timbrele, zăresc pe Goangă venind grăbit, cu figura obosită și ochii stinși, ca după o beție..., împreună cu un alt tip, clonțos și încruntat, care se ținea scai după dânsul...

Incerc să-l opresc :

— Goangă dragă, te-am căutat... am o afacere...

Imi răspunse încurcat :

— Monșer... vezi că... îți explic eu...

Și trecu înainte fără să-mi dea mâna. măcar... Intrigat, mă iau după el, dar la un colț îl perdui din vedere.

Peste un sfert de ceas, Goangă se ivi pe acelaș coridor, de data aceasta însă având la spate un jandarm cu baioneta la armă.

Strigai surprins :

— Goangă, ce-i cu tine?...

Nu-mi răspunse nimic. Schiță numai un gest pe care nu mi-l putui lămurii, cu toate că pricepusem limpede situația. Și-apoi, cu pasul unui om bolnav, se depărtă pe coridorul ticsit de curioși.

Târziu de tot, neputându-mi eși din minte gestul ciudat al nefericitului meu „amic“, am căutat să-l talmăcesc, și-atunci am sim-

țit tremurându-mi pe buză melodia favorită a lui Goangă, pe care el o cântă atât de pasionat și atât de fals :

*Pour un peu d'amour,
Un peu d'amour!...*

UMBRA UNEI FLORI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

UMBRA UNEI FLORI

Nu știu pentru ce, din toate florile, cea mai dragă mi-a fost în totdeauna trandafirul. Poate că aromirea lui fragedă și înceată, ca respirarea unor buze iubitoare, îmi trezește în gând ceasuri de fericire, poate că atingerea răcoroasă și catifelată a petalei, e asemenea obrazului odinioară dezmiertat de sărutări, poate că sufletul de parfum al acestei flori, e de o potrivă cu palpitarea trecătoare și melancolică a viselor ce locuiesc în grădina sufletului meu...

Pe tulpina înaltă și spinoasă, pe care vâ-

tul n'o poate frânge, pe ramura sprintenă care sângeră degetele ce vor s'o înmlădie, în vârf, ca un nimb și o încununare, trandafirul își aprinde corola, adiindu-și strălucirea în senin, asemenea flammurii care măsoară înălțimea unui catarg... Acolo sus, floarea își desface sânul de arome, le trâmbițează pajiștei întinse, birue toate glasurile de parfum ce sfătuesc în straturile joase, învinge trufia șerpuitoarelor liane, ce speriate se cațără pe ziduri, și stăpânind imperiul întregii grădini, poruncește cu fală poporului verde care odihnește la poale...

Dacă vreți să cunoașteți scara măririlor care statornicește pacea în cetatea de mirsme a unui parc, plimbați-vă câteva ceasuri pe aleea prunduită, la umbra desisului, sub răcoarea serii, și când veți zări o floare tresărind la auzul pasului scârțietor, opriți-vă ca să sfătuiți împreună. Taina vorbirii lor e simplă și înțelegerea

iesne. Tu o vei întreba cu privirea — ea îți va răspunde cu parfumul,—tu o vei cerceta cu tăcerea, ea va răsfrânge numai lumină,—și astfel vei pricepe rostirea, deși nu vei auzi nici un sunet,—și vei afla povestea fiecărei flori, căci toate vor glăsui laolaltă, și apoi pe rând, toate vor suspină și vor plânge, suspine de arome și lacrimi de rouă... Să nu te îndoiești, căci minunile se arată numai sufletelor bune, care iubesc și cred desăvârșit...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Singur, departe de lume, de mâhnirile și grijile vieții zilnice, rătăceam prin parcurile pustii ale unui orașel din inima Bohemiei. Pajiștile se întindeau ca o apă verde până în zare, cerul era limpede, iar petele de lumină asvârlite de soarele cald, erau întrerupte de umbrele copacilor, care și culcau la pământ siluetele lor cumiți, negre și grele, de străjeri neclintiți ai vremii.

Amiaza era fierbinte.

Fugiam grăbit sub bolta de frunze, știind bine că la ceasul acela voi fi singur. Spi-onai cu oare care sfială alcele, temându-mă să nu întâlnesc iarăși vre-un chip acrit de englezoaică glacială și onestă, care, stând din zori până 'n amurg înțepenită pe bancă, desenează în caetul ei de călătorie tot ce-î întâlnește privirea : copaci, biserici, oameni, câni și copii...

Luasem cu mine un volum de versuri și înaintam pe potecă, citind... Aproape perdusem măsura vremei. Cât despre locul unde mă aflam, nu știam nimic hotărât. Întâiași dată îmi îndreptasem pașii prin partea aceea a parcului. Ceasornicul mă încredința că făcusem o plimbare de două ceasuri. Obosit, zăresc într'un luminiș o bancă de piatră, și ajungând în dreptul ei, vreau să mă așez. Dar privirile descoperiră cu uimire desfășurându-se înaintea mea o pajiște de trandafiri care-mi părea ne-

mărginită. Mii de culori, mii de nuanțe se îmbinau ca să întocmească feeria sărbătorii aceleia, și o clipă crezui că mă aflu în țara vre-unui rege fantastic, care și-a cheltuit întreg avutul ca să clădească legenda aceasta însuflețită de trandafiri. Atunci pricepui ce 'nsemnează nebunia florilor, care, în unele țări din evul de mijloc, ajunsesese un fel de molimă ; atunci îmi dăduiseama de adevărul celor înșirate prin hrisoave, cu privire la negoțul de flori din vechiul Amsterdam, ori la faimoasele bâlciuri ale medievalului Haarlem, când s'a plătit cu zece litre de aur o singură lalea.

Simțeam în mine o ademenire bolnăvicioasă, care mă îndemnă ca o magie să pătrund în pădurea de trandafiri, și să fur cele mai frumoase ramuri. Eram fermecat. Un fior plăcut îmi alergă prin sânge. M'așteptam să-mi iasă în cale o fee și să mă întrebe ce caut...

Imi împlinisem dorința cu prisosință. Furasem multe flori, dar lăcomia mă îmbiă să-mi sporesc manunchiul cu încă o floare, și încă una... Auzii un lătrat care se apropia, și un paznic îmi eși dintr'odată înaintea, mă apucă de braț, vorbindu-mi aspru într'o limbă pe care n'o cunoșteam. Cânele se aruncă asupra-mi să mă sfășie : mă temeam mai mult de dulău, de cât de paznic....

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Am fost dus din potecă în potecă până la castel, unde mă așteptă osânda. Toată clădirea fremătă... Auzeam glasuri, întrebări, lămuriri... După câteva clipe, o ușă se deschise, și feea pe care mă așteptam s'o întâlnesc în pajiște, se ivi, dreaptă și mamestoasă, privindu-mă muștrător, apoi, măsurându-mă de sus până jos, zâmbi ciudat. Era stăpâna castelului, o femeie de vre-o trei zeci de ani, cu ochii mari, albaștri strălucitori... Un fel de Brunhilda...

Rușinat, umilit, i-am spus în franțuzește ce rost am, ce caut în orășelul acela, — i-am lămurit că sunt un intelectual, un poet, că atras de... ceva mai presus de puterile mele, am pătruns în splendidul ei parc, și-am furat trandafirii. Vrând s'o încredințez, i-am arătat pasportul, cartea mea de vizită, pe care mi-a oprit-o, după ce și-a plimbat asupra-i privirile rătătoare, — îi întinsei de asemeni volumul de versuri în care citisem mai înainte, numai și numai s'o pot convinge că în trupul care tremura înfricoșat înaintea ochilor ei albaștri locuia sufletul unui visător...

Castelana spuse ceva paznicului, care de data aceasta, cu o politeță silită, se pregătește să mă întovărășască.

Scăpasem !... Sărutai curtenitor mâna fermecătoarei blonde, și eșii „sub cerul liber“.

După ce-am rătăcit câteva ceasuri prin împrejurimi, ajunsei în sfârșit acasă.

Răsufilai ușurat :

— Uf!...

Seara, după cină, m'am întors de cu vreme să mă culc. Eram prăpădit de oboseală. Trecusem prin atâtea emoții!... Mare îmi fu mirarea când zării în mijlocul odăiei un coș larg, încărcat cu trandafiri. În vârful lor, pe un carton albastru, sta scris în franțuzește de o mână de femei :

„*Pentru domnul Poet*“.

Astăzi, când îmi reamintesc această ciudată întâmplare, un fior de teamă îmi străbate sufletul, apoi o undă de plăcere, care mă încântă și mă tulbură... În cuget deslușesc o pată de întuneric, împresurând amintirea castelanei cu ochii albaștri...

Poate că rugina vremii — uitarea — cercă să învăluie licărirea acestui gând frumos, ori poate... nu-i de cât umbra vreunui trandafir, veștejit de mult în depărtatele parcuri ale Bohemiei, dar ursit să înflorească veșnic în grădina sufletului meu...

INVITAȚIE LA VALS

BCU Cluj / Central University Library Cluj

INVITAȚIE LA VALS

De pe banca umbrită sub ailanți, cele două suflete priveau în tăcere, feeria de lumini care strălucea pe terasa cazinului. Larmă de glasuri ascuțite și repezi, ciocnete de tacâmuri și farfurii care se strângeau pe la mese, — freamăt de pași răsunând pe coridoare, toate aceste ecouri nelimpezi pătrundeau până la ei, mânjind parcă poetica liniște a parcului. Cei doi tineri se lipiau tot mai mult unul de altul, precum s'ar fi temut ca șuvoiul acela de hohotiri și râsete vulgare să nu-i atingă:

Erau două suflete rătăcite în acest vârtej al petrecerilor, simțindu-se cu totul străini în această localitate de munte, unde proștii și bogații și-au dat întâlnire ca să înfrunte cu sunetul aurului armoniile naturii.

CrâmpEE din acordurile unui vals se risipeau în văzduhul umed, precum ar fi fost așchiile asvârlite pe urma unei explozii de armonie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ea se înfioră. Privirile-i, până atunci pierdute în zări, se treziră dornice și neastâmpărate; setea de mișcări ce fusese adormită în trupul ei mlădios și tânăr, o nelinișteă, — mușchii se distindeau, pregătindu-se parcă pentru gesturile largi ale dansului, care o prindeau de minune, și un tremur cald îi alergă prin sângele odihnit, furtunos și nebunatic.

— A, valsul !... suspină ea pătimaș și dulce, aproape neauzită... Și, întorcându-se către el :

— De ce nu știi să dansezi?...

După o clipă însă, precum și-ar fi dat seama că-i făcuse pe nedrept o învinuire, adăugă :

— Mai bine ! Când ți-ai legat viața cu altul, când ești logodnica unui suflet, ar fi păcat să-l înșeli măcar cu o strângere de mână, măcar cu un surâs... Înțelegi?... Nu-i așa că dansul e puțin... imoral?

Dar, silindu-se să se încredințeze singură de dreapta-i judecată, simțea o strângere de inimă; îi era ciudă că nu putea să se împotrivescă unei ademeniri, și suferea, fiind lipsită și de mulțumirea pe care i-ar fi dat-o o biruință asupra ei însăși, și de plăcerea pe care numai ispitele valsului o revarsă în sufletele sănătoase și tinere. Totuși, părù convinsă, și continuă, ca să fie pe placul tovarășului ei :

— Vezi, dragule, când te gândești la cineva mult, nu e bine să te lași amăgită de sclipiri zadarnice și să-l uiți pe acela măcar o clipă... Nu ?...

El zâmbi, prefăcându-se nepăsător :

— Știu eu?... Poate că ai dreptate...

Și amândoi tăcură... Peste ochii ei se așterneă o ceață tristă, vinovată și dure-roasă. Se străduea să-și întoarcă gândul, dar îi eră cu neputință : vedeă sala de bal, împodobită și strălucitoare, cu policandrele aprinse, cu pereții înfloriți, cu luciul de ghiață al parchetului, — apoi, un amestec feeric de muzică și dantelă, un vârtej de melodie și parfum, perindări de umbre fericite și albe, care pluteau sub ropotul ritmic și dulce al strunelor, adieri de brațe, scăpărări de zâmbete, — totul în sfârșit luă în mintea ei înfățișare de bal, topindu-i nerăbdarea, fără s'o poată lămuri de unde izvorăște farmecul acela, care pentru dânsa eră oprit.

— N'ai dansat nici odată ?

— Nu... răspunse el mirându-se.

— Ciudat... Vrei să ne plimbăm puțin ?

Și ne mai găsindu-și astâmpăr, se ridică,

îndreptându-și trupul frumos legat, cu umerii rotunzi și înalți, pieptul înflorit și șoldurile potrivite. Iși reluă ținuta ei de cochetărie firească și eleganță simplă, și porni încet, cu pas cadentat și larg, parc'ar fi vrut să meargă în ritmul valsului care-i desmierdă auzul, pe potecile parcului înoptat și adormit. Ținea capul ușor aplecat într'o parte, ca și cum ar fi fost împovărat de un gând străin, iar privirea ascunsă sub marginile pălăriei scumpe, căută neștiutoare înaintea ei, precum ar fi vrut să culeagă din întuneric, răsfrângerile magice ale vedeniilor de bal, care se petreceau acolo sus, pe terasa luminată, splendidă și feerică, cum n'o mai văzuse nici odată până atunci...

El o întovărășea necăjit de ceeace nu putea pricepe, străduindu-se în zadar să-i citească în ochi pricina neînțelegerii care domnea, necunoscută și amenințătoare, între sufletele lor. Iși aminti câteva amă-

nunte din plimbarea de peste zi, și, folosindu-se de aceste clipe de tăcere, vroi să capete răspunsuri la unele întrebări pe care nu le putuse devăvârși sau uitase să i le pue. Amândoi doreau ca totul între ei să fie limpede și luminos, — nici o umbră și nici o îndoială să nu le tulbure armonia sufletelor.. Logodnici tainici, își povestiră rând pe rând, toate micile greșeli din trecut, — el se învinui aspru de multe fapte, stărui chiar asupra vinovăției, în așteptarea cuvintelor de ertare, — minți — istorisindu-i câteva grozăvii, ca astfel să ia înaintea tuturor scrisorilor anonime, — iar dânsa, sfioasă, pătrunsă de o teamă nedeslușită, mărturisî prin cuvinte rare, mai mult șoptite, prin gesturi și monosilabe, toate frivolitățile și flirturile anilor ei de tânăra, cochetă și nebunatică, dar în destul de mintoasă. Erau atât de fericiți că isbutiră să-și împărtășească trecutul, fără mâhnire și fără gelozie, în cât această

nouă neînțelegere, dureroasă și nemărturisită, care se ridică între ei tot mai crâncenă cu fiecare acord de bal, îl chină îngrozitor.

— Tu, Mia, îmi ascunzi ceva...

Ea voi să mintă, dar se simți atât de vinovată, în cât i se umeziră ochii.

— Iartă-mă... Nu mai știu nici eu ce-i cu mine. Sunt nervoasă... mai ales muzica de la cazino... În seara asta îmi face rău...

Fără s'o întrebe, el o luă de braț, și porniră amândoi pe aleea care urcă la terasă. Mergea încet, tăcut, vrând parcă să-și ghicească gândul... Pricepuse vag pricina ei de mâhnire, dar nu-și putea lămuri nimic, după cum nu-și dădea seamă de ce apucase pe aleea aceasta și pentru ce acum urcă treptele, apropiindu-se de sala balului.

— Nu vrei să faci un tur de vals?... Poate că te-ar distra puțin...

Ea îl privi drept în ochi și rostî un

„nu“, pe jumătate trist, pe jumătate rugător, — un „nu“ care spunea tocmai din potrivă, arătând totdeodată și dorință și ertare... El stărui și-o împinse ușor pe ușă.

— Ce părere ai să-ți faci despre mine, în urma celor vorbite azi, știi..., în drumul spre capelă...

El își aminti, ca 'n luminișul unui fulger, plimbarea lor de dimineată, la capelă, când amândoi, fără să se fi înțeles de mai înainte, se rugaseră Cerului pentru „fericirea cea de toate zilele...“

— Am jurat să nu mai dansez... Nu e bine.

— Dacă te rog eu..., adăugă dânsul zâmbind împăciuitor.

Se simțea darnic și bun, dar tot deodată își dovedea o slăbiciune pe care nu și-o putea erta.

— Haide! Nu mai stă la gânduri... Eu mă voi ascunde colb, într'un colț, ca să-ți admir splendoarea în cadența valsului...

Și, aproape suspinând :

— Tu dansezi așa de frumos, Mia, încât ar fi păcat să te smulg privirilor însetate ale mulțimii...

— Să fii cuminte, să nu „flirtezi“ cu nimeni... da?... Știi ce?... Fă-mi un catren... Nu uita dalia din corsaj...

Zâmbi cochetă, și se alipi de statura unui „dansator neobosit“, frizat și parfumat, care, cum o zări intrând în bal, se repezi ca să nu-i ia altul înainte. Apoi se perdù în vârtejul mulțimii.

*

Rămas singur, simți o undă de amărăciune năpădindu-l. Eră gelos. Ori decâte ori, în spiralele armonioase ale valsului ea-i trecea pe dinainte, trimetându-i un zâmbet din fugă, el o privea curtenitor, dar mâhnit, urmărind-o galeș până ce dispărea în roirea balului... Părea că-i zâmbeste o străină, pe care, dacă o putuse câștiga pentru o clipă, putea tot așa de ușor într'o clipă s'o piardă, s'o piardă

pentru totdeauna... Dacă inimile lor erau legate, făgăduite una alteia, contopite într'un singur fior și-un singur gând, — lanțul acela avea puțină trăinicie, fiind împletit numai din cuvinte înflorite și din semne dragi. Nici un fapt nu consfințise această înrudire nouă, așa că făpturile lor, mușchii și nervii, sângele și carnea, erau cu totul străine de apropierile cugetelor...

Iat-o înaltă și visătoare, frumoasă și mândră, împrumutându-și mișcările dela ritmul orchestrei. Veșmântul ei de spumă, grațios și bogat, lăsa în urmă o adiere limpede, o răsfrângere prietenoasă, ca retragerea unui val murmurător și falnic, — părea ca o suflare caldă de parfum, scuturată dintr'un pom miraculos. Dalia roșie, inflăcărat de roșie pe care o purtă la piept, infiptă între cutele rochiei vapoase și albastre, părea că se aprinde, că luminează asemeni unei torțe, — însă, strălucirea aceea

de fericire bucură acum pe un altul, pe un dușman nevăzut, puternic, uriaș, care se intrupase în chipul frizat și pomădat al „dansatorului neobosit“...

Iși șterse fruntea, potolindu-și neînfrânarea. Fusese gelos, și-i eră rușine. Liniștit, o privi înc'odată cum se apropia și dispărea în pulberea sclipitoare a balului, îi culese zâmbetul din fugă, apoi, cu înfățișarea absorbită a unui om care vrea să-și talmăciască o cugetare adâncă, își scoase „însemnarul“ de argint din buzunarul vestei, și scrise lesne, fără nici o silință :

*Purtă la piept o 'nflăcărată dalie
Și 'n ritm ușor se legână prin bal,—
Părea pe mlădioasa-i talie
Asemeni unui lampion pe-un val...*

Peste o clipă ea îl atinse pe umăr, răsuflând greu și făcându-și vânt cu adieri repezi. El îi întinse versurile, fără să rostească un cuvânt, — ea le citi, îi mulțumi

e'un semn, ducându-și evantaliul la buze apoi, strângându-l puternic de braț, îl privea adânc în luminile ochilor, și, precum ar fi înțeles toată desfășurarea dureroaselor cugete, îl trase afară din sala de bal.

— Ciudat! N'am simțit nici o plăcere dansând... Să mergem!

El tăcea, neînțelegând. Ea se lipl tot mai dulce și mai caldă, se acăță ispititoare de brațul lui, ca și cum s'ar fi lăsat dusă, apoi cu glasul neted, misterios, și aproape șoptit, îl întrebă cu-o biruitoare umilință :

— N'am fost cuminte... Mă erți ?...

CRĂCIUNI FĂRĂ ZAPADA...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRĂCIUN FARA ZAPADA...

— Nu mă simt bine...

Și ridicându-se dela masă, Lia, urcă scările în grabă, ca să se închidă în camera ei. În sfârșit, singură!... Se apropie de fereastră și prive afară, cu ochi nedumeriți albastrul rece și sticlos al nopții de iarnă.

— Crăciun fără zăpadă!... Ce păcat!

Apoi ridică storul, se plimbă câțiva pași prin întunericul limpede, măsurându-și fuga gândurilor. Pantofii, atingând covorul moale, călcau apăsător, precum ar fi mers prin ninsoare, — și în mintea ei deprinsă cu fau-

tazia, priveliştea de iarnă se întregea, albă-şi sclipitoare, ca o câmpie de argint, oglin-dită de lună...

— Cine ştie, poate că mâne o să ningă...
cugetă în sine, rotindu-şi încodată privi-rile către geamuri. — Iarna nu poate avea-nici un farmec, dacă nu e împodobită cu-veşmântul de hermină, dacă drumurile nu-sunt stăvilite de troene netede şi curate-ca nişte stânci de marmură, cu răsfrân-geri ca pulberea de diamant... Când por-neşti să te plimbi, să simţi topindu-se pe obrazul ferbinte, fulgii proaspeţi şi sprin-teni, iar gerul să te sărute cu patima lui îngheţată, sorbindu-ţi aburii răsufării, ca un voinic în potrive căruia ar fi zadarnic să mai lupţi...

— Mi-i dor de alb, de albul etern şi ne-mărginit ca zarea... Işi şopti Lia, suspinând.

Sufletul ei obosit prin saloane şi baluri,
dar neobosit în năzuinţa către viaţa ped

care încă n'o cunoaște — și cum ar vrea !... — cugetul ei palid și sărac, hrănit numai cu visuri și cuvinte dulci, se simte atras prin însuși instinctul ei de fată tânără, către albul florilor de lămâiță, către candoarea dantelelor și a vălului de cununie, către culoarea aceasta, care făgăduiește cele mai nebănuite plăceri, zorii unui vis atât de nelămurit, și totuși, atât de drag !...

Lia se înfloră cu dor și cu teamă. Ar fi vrut să plângă și-ar fi vrut să se roage... După o clipă de dureroasă gândire, se îndreptă spre oglindă, dar apa luminoasă a cristalului, răsfrângându-i chipul prin întuneric, îi trimise înapoi o imagine ciudată, cernită de mister. Nu era ea și totuși, nu era alta... Era o ființă străină, dușmănoasă și mută, era par'că o alta... și totuși, era ea... Îi fu frică, și aprinse lampa... Singurătatea și teama se risipiră în pânza de aur a văpaei. Lumina e o tovărășie în care te poți încrede, și sufletul poate sfă-

tul mai bine cu el însuși, sub straja prietenoasă a unui opaiț.

— Crăciunul !... va trece și acesta, și va veni un altul... și iarăși altul... fără ca să-mi dăruiască și mie fulgii petalelor sfinte, ori zăpada vălului de nuntă... O !... ce nesuferită e ziua aceasta, fără ninsoare, cu pământul negru, sterp și părăginit !... Nici flori care să aromeze, nici plante care să se agațe și să se sprijine, nici pomi care să-și împreune vârfurile ca doi îndrăgostiți... Totul e negru, părăginit, fără de rod...

— Ca doi îndrăgostiți ?...

Iși aduse aminte de-o noapte la vie... O casă mică, cu pridvor bătrânesc, pe șoldul unui deal. Acolo stătea ceasuri întregi în pălimar, și privea peste văi, cu ochii tulburi, ca și acum. Iși frământă mintea ca, să priceapă rostul zilelor și al nopților, și gonia gândurile în umbra depărtărilor

ca să culeagă răspuns la ceea ce nu înțelegea.

Văile înoptate erau fără ecou, și solia dorită fără împlinire...

Dar într'o seară, ajutată de degetele străvezii ale lunii, care-i făcea par'că un semn nevăzut, își opri privirea pe un butuc de vie. Ochiul ei se umezise bucuroși și scânteetori : înțelesese ce nu știa...

„O ramură de viță ca să înflorească, ca să dea rod și să îmbete, trebuie să se sprijine pe *ceva*. Ii trebuie un reazăm pe care să-l îmbrățișeze cu statornicie, să-l strângă aproape, cu înclădire și cu dragoste...

— Un reazăm ?

Incepu să plângă, și, fiindu-i rușine de lacrimile ei, stinse lumina, ca să aibă astfel curajul durerii. Plângând, avea impresia că făptuește o vină care trebuie să rămâe ascunsă în umbră. Apoi încercă.

ușa și după ce se incredință că n'o va surprinde nimeni, se aruncă îmbrăcată în așternut, cu tâmplele în mâni. Ii svâcneau ca de boală.

— Te-ai culcat, ciocârliu?... se auzi un glas blajin pe coridor.

— Da, mamă.

— Nu-i frig la tine?

— Nu, mamă.

— Somn ușor, *mami...*

Nu răspunse, — dar își repetă singură, cu ironie: „somn ușor, mami!...” și lăsă lacrimile să se piardă una câte una, ca niște mărgăritare irosite dintr'o podoabă fără de preț...

Cugetă mai departe, tristă și cuminte, ca un om drept care-și socotește amănunțit câștigul sau pierderile zilei.

Cu ce s'a ales sufletul ei, din goana unui an?... Crâmpee de melodii săltărețe, vârtejuri pătimașe de vals, cuvinte mincinoase șoptite la ureche în vreun bal,

strângeri îndrăznețe de mână la despărțire... Și-atât. Apoi, câteva toalete scumpe, dar rău tăiate, șapte-opt pălării de sezon, puține versuri, niște romane citite, o plimbare în străinătate, flirt, bani cheltuiți fără chibzuală... Nimic serios, statornic, cinstit..

— Ah, moda și saloanele !... roști cu furie, hotărându-se cu jurământ ca pe viitor să renunțe la tot ceea ce e lux și deșertăciune. Are să se îmbrace simplu, numai în negru, cu un voal des pe față, ca să n'o mai recunoască nimeni când va fi silită să iasă în lume.. Minunat ! Așa dar, simplu și în negru.. Blondelor le stă bine culoarea văduviei..

Dar, dându-și seamă de temeiul grabnicei hotărâri, socoti această *jertfă* peste puterile ei, răsese singură și-și șterse ochii înseninată.

— Ori cum, trebuie să mă hotărâsc. Dacă nici în anul ăsta nu, atunci, la sigur, rămân fată bătrână... Așa dar..

Aprinse iarăși lampa și trase sertarul de la șifonieră. Degetele ei subțiri, desfăcură panglicele unui pachetel, din care căzură câteva petale vestejite. Cercetă bine, și alese din teanc două fotografii.

Le privi pe amândouă rând pe rând, cu un surâs triumfător și cochet.

— Trebuie să aleg... Trebuie... N'am încotro... Trebuie să mă *sacrific*...

Le privi îndelung, cu simpatie, desmierdându-se singură, cu o grație firească.

O, doamne, ce greu e să te hotărăști... Păcat că nu-i pot lua pe-amândoi... *Andrei* e bogat, e de neam, e frumos... Are și blazon, dar e cam... *Titi*, e cu totul altceva... Ce distincție !... Ce inteligență !... O, ce bine-ar fi să am o zestre îndoită...

După multe clipe de gândire, se ridică dreaptă și maestoasă, cu fruntea senină. În ochi îi strălucea o mândrie bărbătească.

Așezându-se la masa de scris, înșiră pe

un carton albastru câteva rânduri, măsurând bine puterea frazelor.

— S'a făcut!

Apoi reciti :

„Vezi, nu te-am uitat, Andrei... Nici o clipă n'am stat la îndoială. Numai tu îmi ești drag... Ai încredere în mine. Nu mai fii gelos. Dacă nu ți-am răspuns până acum — ghicești ? — e, fiindcă am așteptat Crăciunul, ca să ne vedem și să hotărâm. Măne te așteptăm cu toții..”

L.

Era mulțumită de întocmirea iscusită a scrisorii. Sună servitoarea și-i întinse plicul.

— Chiar acum ! Ce-are a face că-i noapte. Ia o trăsură. Ține ! Restul pentru d-ta...

Apoi se culcă îndată și adormi ca un copil sănătos, un somn adânc, fără de vise.

Când se deșteptă a doua zi, târziu, bătut din palme de bucurie :

— A nins! A nins !... O, ce bine îmi pare...
Astăzi va fi totul alb și luminos...

Și, cu aerul îngândurat al unei ființe care are de împlinit o misiune înaltă, repetă ritmic și clar, ca și cum ar fi voit să se pătrundă de valoarea cuvintelor :

— Alb și luminos !...

— Un buchet de flori pentru duduia, dela domnul Andrei..., spuse servitoarea, întrând repede.

Lia, dădu din umeri, adăugând cu o umbră de măhnire în glas :

— Pune-l pe măsuță, și du-te...

DIN UMBRĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D I N U M B R Ă

In chilia sufletului meu e numai cântec, cântec și lumină. O aromă împăciuitoare plutește în caldă adiere: par'că mi-a adus cineva flori, flori proaspete de primăvară. O mână nevăzută mi-a deschis toate ferestrele sufletului, și soarele năvălește bogat și darnic, dătător de bucurie și mângâere, — un soare etern, ce nu cunoaște nici zori, nici asfințire — izvor dumnezeesc de lumină neamurgită.

Gândurile mele bolnave de nesomn și îmbătrânite de neizbândă, au adormit. Lu-

mina pătrunde tot mai caldă și mai curată, înseninându-le visul lor frumos, dezmiertându-le, precum ar dezmierta somnul unui copil fără de grijă. Liniștea e atât de vie și de adâncă, de pare că aud încetineala vremii...

E noapte, târziu...

— Fii cuminte, copilule, și dormi, dormi liniștit... Iar dacă visezi, nu visa întâmplări triste, ca să plângi prin somn, ci visează numai ce-i frumos, dulce și frumos, luminos și dulce...

Ai tresărit?... N'ai teamă, nu e nimeni... E gândul meu, care s'a furișat în umbră. Nu căută să mă zărești, căci eu sunt departe, departe... Haide, închide ochii. Strâns de tot... Acopere-i cu mânele... Așa! Gândește ori unde, numai la mine nu... și adormi, ca să n'auzi cum mă apropii de tine... și să nu știi...

Astăzi după amiazi, am fost la biserică. Dar nu ca să ascult cântările sfinte, nici ca să cer lui Isus ertare pentru greșelele pe care nu le-am făcut, sau le-am făcut și le-am uitat...

M'am dus ca să privesc la o nuntă, la strălucitorul alai al fericirii... Vroind să mai alung din clipele așteptării, am început să-mi amintesc versuri din vechile epitalamuri latine :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nigra sum, sed formosa...

Dar, iată că *fericirea* sosește, tânără și luminoasă, ascunsă între florile de lămâiță ce încununează frunțile mirilor... S'a oprit sfoasă în fața altarului, a zâmbit privitorilor, și, pe când preoții își răsfrângeau cântările răsunătoare sub boltă, *fericirea* tremură de nerăbdare, așteptând sfârșitul, ca să plece mai curând, să fugă din ochii atâtor însetați după ea, să dispară dintre

zidurile încărcate cu sfinți bătrâni și nepăsători...

Și-au plecat, coborând treptele în grabă, culegând pe buze o rază de soare, — și apoi s'au pierdut la cotitura drumului...

Așa-i fericirea : sfioasă, singuratică, tainică !... Se ferește de zgomot, fuge de lume, se ascunde privirilor cercetătoare...

Și s'a dus...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce veselă era mireasa !... Câtă lumină îi înflorea pe buze, pe frunte, în întreaga făptură, — iar mirele, îmbrățișând-o mereu cu privirea, pare că-i rostea neconținut eternele versuri ale regelui-poet :

*Frumoasă ești, iubita mea, frumoasă ești,
Și nici o vină nu găsesc în tine !...*

— Pentru ce tu mi-ai adus aminte de miresele care plâng, de miresele care se cunună cu durerea și sila, cu necredința și păcatul ?... Lacrimile aceloră nu sunt iz-

vorâte din belșugul bucuriei, nici din teama prea marii fericiri, nu sunt prinosul mulțumirii către cer, ci sunt lacrimi din izvorul morții, care se scurg în negrul pământ, ca să le soarbă pe vecie bulgării de țărână și uitare.

Sunt și miri care plâng, miri uitați de aleasa lor, uitați de fericire, miri până în ceasul din urmă, când își zăresc mireasa preschimbată într'o făclie împodobită cu beteală.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Toți au plecat. Biserica e aproape goală.

Eu am rămas în urmă, singur, cu fruntea coborâtă în pământ. O clipă am voit să mă gândesc și eu la fericire, dar n'am cutezat... Și cu pas încet, m'am îndreptat spre „ușile săracilor“... In minte începură să-mi perindeze felurite icoane, când senine, când duioase.

...Departo la țară, pe coasta dealului, la

biserica mică și curată, e veselie și lume multă. Carele trase de boi cu juguri înflorite, urcă ușoare ; fetele fac zâmbre și flăcăii chiuesc. Alaiul nuntașilor înaintează domol. Pământul proaspăt, din brazda nouă, miroase a primăvară ; — iar boii, prin nările negre răsuflă aburii vineți, ducând în mers potolit carele cu poveri de fericire.. Și în văzduh e aromă de flori, de viță înmugurită ; e freamăt de ciripiri și cântec — de *viață nouă*...

Toată noaptea am rătăcit pe aleele parcului, și după ce-am privit amurgul stelelor, am așteptat rumeneala zorilor, răcoarea dimineții, roua și soarele,—mai ales *roua*... În minte mi-a răsunat mereu un cântec care m'a surprins într'o vară pe țărnul unui lac de la poalele Alpilor, pe când stam cu privirile pierdute între albastrul undelor și verdele înserării. Gândul mi se întorcea

înapoi la țara mea, colo sus, pe muchea
văii, la căsuța albă dintre vii...

Primește-mă o clipă să stăm de vorbă
împreună... Ai ochii frumoși, mari și adânci,
furați parcă dintr'o cadră de Boticelli ; ai
zâmbetul deschis și cinstit, — și când mi-l
dăruiești, nu ceri răscumpărare. Așa dă-
ruesc cei bogați : din plin și cu inimă bună...
Dar e târziu... / Central University Library Cluj

Vale et me ama !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FEMEEA ALBĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FEMEEA ALBĂ

Din jurnalul unui mistic.

Nu-mi amintesc în care vreme și 'n care țară am văzut-o. O cunosc bine, și totuși, nu știu dacă într'adevăr trăește sau a trăit vreodată. O simțire mistică mi-o trezește mereu în suflet și mă îndeamnă să cred mereu în viața acestei imagini. Orice în-doială e zadarnică, orice tăgăduire e de prisos... Trăește undeva—departe de soare, în alt veac și 'n altă lume poate — însă trăește... O întâlnesc mereu în nopțile din amintiri : aceeași înfățișare albă și același zâmbet ciudat.

Am zărit-o poate, sub chip de portret, în vreuna din acele galerii vestite, ale căror săli cu răsunset straniu și orânduire sumbră, îți fac impresia unui cimitir de imagini. Razele soarelui pătrund pieziș, zurgăvind în aer umbre plutitoare, ca și cum sufletele celor morți ar coborî din tablouri, adunându-se în marele sobor al tăcerii...

Am întâlnit-o poate în vreunul din aceste labirinturi ale culorii,—dar nu-mi amintesc nici când, nici unde, cărui maestru i se datoră acea nemuritoare pânză, din ce epocă și din ce școală făcea parte.

Alteori, întrebându-mi gândul cu stăruință, mi-aduc aminte c'ași fi văzut-o, tăcută și gânditoare, la cotitura unei alei înflorite dintr'un parc minunat,—ori, stând visătoare și albă, pe banca de piatră care se răsfrânge în undele reci ale unui lac dela poalele Alpilor...

Intr'o seară, pe când stam zăvorit în cu-

getarea mea ca 'ntr'o cetate, și toate ferestrele sufletului meu erau închise, — m'am rugat cu durere fiorosului necunoscut, ca să-mi răspundă o șoaptă măcar, nu spre a-mi risipi vre-o îndoială—n'aveam nici una—dar spre a-mi destăinui misterul. Nu puteam îngădul să mi se ascundă multă vreme numele aceleia pe care o iubesc fără a o cunoaște, — pe care am cunoscut-o poate fără s'o fi văzut, pe care am văzut-o poate fără s'o fi cunoscut... Aveam drept la această tristă fericire, la această mistică sărbătoare a suferinței mele...

În clipa aceea de supremă îndurare, am auzit din întuneric un glas, — fără să pot înțelege rostirea, și 'n fumuriul depărtării înoptate, am privit o desfășurare de fapte, fără să le pot pricepe rostul.

La fereastra unui tren, în fuga-i repede, într'o stație umedă și puțin luminată, departe-departee, zării făptura aceea tăcută și albă, și pentru întâiași dată buzele înghe-

țate s'au deslipit, ca să-mi dăruiască un surâs de lumină rece, ca un fulger, și-am auzit din întuneric un glas ademenitor și trist, ca un sfârșit de cântec :

— Vino cu mine !

Dar era prea târziu... Ochiul de sânge al reptilei uriașe abia se mai ivea din jocul liniștit al negurilor, lăsând în urmă șinele de fer singure, lucii și drepte, ca două pumnale prelungite...

Niciodată nu voi putea să uit îngrozitoarea amintire a acelei stații umede și puțin luminate, în care trenul acela, purtător al fericirii mele, nu s'a oprit...

În urmă, după nopți grele de nedormiri și friguri, am căutat sprijin în înțelepciunea statornică a cărților sfinte, și-am isbutit să-mi amăgesc sufletul cu nădejdele dulci și cu lacrimile ferbinți ale uitării. Și rugăciunea a potolit sbuciumul minții bolnave, și astfel nesiguranța iarăși a pus

stăpânire pe mine. Mi se par închipuiri toate câte s'au petrecut odinioară, după cum toate născocirile fantaziei de acum îmi par că s'au petrecut în adevăr.

După cum vremea, acest distrugător etern, așează rugina ei de pulbere pe pânza unui maestru primitiv, ștergând trăsăturile feței și potolind pasiunea zugrăvită în ochii portretului, — tot astfel, imaginea scumpă a femeii albe s'a schimbat, — unele linii s'au șters, privirile și-au asfințit văpaia, — fără însă ca buzele înghețate să fi pierdut câtuși de puțin din surâsul acela mistic, rece și enigmatic.

Spăimântătoare și fatală lege a prefacerii!....

Vrând să ne amintim icoana unui mort de mult, scump odinioară, întâlnim adeseori în cuget o vedenie străină, și cu cât întârziem mai mult în viață, cu atât îi recunoaștem mai puțin, în slaba noastră

aducere aminte, pe cei ce sunt dincolo de bine și de rău... Dacă ne lipsește un portret sau o fotografie, suntem siliți să împlinim cu fantazia noastră trăsăturile nedeslușite ale icoanei evocate.

Un prieten sau o rudă a plecat departe... Dar iată-l că se reîntoarce după ani mulți. Deși în acest răstimp slovele au adus vești și-au purtat solii de dragoste între cei despărțiți, ființele însă au trăit și s'au schimbat... Recunoașterea e anevoe...

Se înalță unui om de seamă o statuă. Dalta sculptorului n'a fost fericită. Nu prea seamănă marmora cu cel viu... Mai târziu însă, când cel astăzi în viață nu va mai fi, când oamenii vor fi alții, după cum vor fi și vremile, atunci—ciudat!—nu va mai semăna viețuitorul de acum cu eterna marmoră..., căci toți îl vor cunoaște așa cum ni l-a înfățișat opera cioplitorului, și nu cum a fost el într'adevăr...

Stampele fotografico ne dau, fără multă.

siguranță, portretul lui Shakespeare... Noi îl privim îndelung, îl prindem în minte, și când pe scenă, în cortegiul de lumini bogate ale rampei, Romeo își cântă versurile de dragoste eternă, noi ne amintim o clipă imaginea genialului dramaturg, — îndoelnică stampă fotografică, — și 'n gândul nostru o împodobim cu nimbul adorării.

Poate că adevăratul Shakespeare rămâne străin de prinosul nostru, — și 'n locul lui cine știe ce neguțător de vite de pe tărmurile Tamisei veacului al XVI-lea, nu primește pe nedrept un omagiu de care nu-i vrednic și pe care nu l-ar pricepe...

.... Dacă însăși imaginile celor vii sunt atât de îndoelnice, pentru ce oare ași tăgădăui adevărul unei icoane pe care o port nedespărțit în suflet?... De îndată ce viețuește în mine, în cugetarea mea, în cavoul amintirilor mele, nu mai rămâne îndoială că ea a trăit cândva, trăește poate,

înecată de umbră pământeană sau înconjurată de lumină veșnică....

Nu se poate născocire a minții care să nu aibă o realitate, fie chiar și o realitate... fantastică....

Poate, imaginea misterioasă ce-o port în suflet, să nu fie de cât o contopire a tuturor ființelor cunoscute în viață, să nu fie de cât veșmântul colorat al idealului meu de femeie, întruparea dorințelor mele de totdeauna... Nu știu... Știu atât că femeea albă, care doarme în letargie neîntreruptă în sicriul sufletului meu, trăește pentru mine mai mult de cât cei vii : e mai dragă, mai scumpă și mai adorată de cât toate.

Noaptea tresar din somn... Parcă am auzit ușa deschizându-se, și, un pas mărunț și eteric, ca un fâlfâit de aripă, a lunecat în odaie...

Adeseori, când ruga adorării o face să înțeleagă cât sufăr, reînvie, ia întruchipare,

și, ridicându-se ca un nour alb, plutește vie și armonioasă... Câte-odată, se coboară lângă mine, în patul meu înfrigorat; o aud cum vorbește, — mă mângâie și cu privirea ei rece mă desmiardă.

Atunci e vie și gânditoare... Realitatea ei fantastică întrece cea mai crâncenă realitate a vieții de acum..

O cunosc atât de bine, în cât ași fi în stare, cu cele mai mici amănunte, să-i desenez profilul, trupul, mersul,—să-i transcriu în note muzicale glasul, șoapta, râsul și suspinele, să-i pictez privirile misterioase și zâmbetul de ghiață, să-i cioplesc în marmură eleganța staturii și puritatea gesturilor, ori să-i tălmăcesc în cuvinte frumusețea gândirii, înțelepciunea frumuseții ei..

Mi-e atât de prietenoasă și de sufletu-mi atât de aproape, în cât o strig pe nume, șoptindu-i rugător:

— Claria !... Claria !... misterioasa mea

fecioară, lumina, durerea și desnădejdea mea !...

Pentru ce o chem astfel, nu știu ; dar mie mi-e drag acest nume, și ea surâde blând când îl rostesc.

Iat-o !

Se ivește albă și rece, în veșmântu-i tot atât de alb, luminos și eteric... Poartă toga romană, cu agrafă în semn cabalistic, iar pieptănătura pletelor întunecate îi atârnă bogat pe grumajii rotunzi și reci ca marmora. Ochii, ca mărgăritare negre, amintesc în chip ciudat nemărginitul morții, iar gura, misterioasă și tragică, zâmbește rar, pătrunzător și fatal, ca o fereștrucă de abis.

— O Claria, femeie albă cu zâmbetul straniu, o tu, cea mai fermecătoare de cât vrăjile indice și misterioasă ca însăși creațiunea, — spune-mi cine ești, de unde vii, care-i rostul ființei tale luminoase, și de unde izvorește lumina sufletului tău ?...

— Nu întreba !... Sunt aceea pe care nu o cunoști, fiindcă sunt însăși taina ta... Află numai că umbra mea hotărăște al tău destin, și că mă vei cunoaște abia atunci când vei rămâne *fără umbră*... Caută-mă pretutindeni ; nu-ți frânge mânilor și nu-ți sfâșia veșmintele de durere, când nu mă vei găsi... Surâsul meu îți va lumina veșnic calea, căci eu sunt Claria—*femeea albă*— Claria, așa cum mi-e drag să mă numești, cu toate că numele meu e

.
.

MARMORINA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M A R M O R I N A

C. A. V. adică „Cercul amicilor veseli“ din care făceam și eu parte, se întrunea în fiecare Sâmbătă la unul dintre membri toți neînsurați, potrivit statutelor nescrise, dar severe ale cercului. Ședințele începeau de obicei pe la ceasurile nouă seara cu țuică, se continuau cu vin și șampanie, isprăvindu-se abia după miezul nopții cu lichioruri și cafele. Fiecare „amic vesel“ avea voie să aducă la masă un invitat, care, în urma unui concurs de... dicțiune, putea fi admis, dacă îndeplinea unanimitatea, ca

membru statornic al cercului. Invitatul trebuia să povestească o întâmplare din viață, un roman trăit, în țară sau în străinătate, prin care să câștige admirația ascultătorilor.

În seara aceea, povestitorul era un ofițer de stat major, călătorit mult și bun cunoscător al sufletului femeesc. Căpitanul Argeș—așa se numea—era un tânăr voinic și plăcut, cu părul negru, ochii calzi și vorbirea armonioasă.

După ce se umplură din nou paharele, căpitanul începu să istorisească, liniștit și tacticos, scaldându-și vorbele în rotogoalele de fum ale unei țigări de foi aromate, și acordându-și din când în când glasul cu o sorbitură de lichior.

I.

„In vara anului 1909, surmenat peste măsură, am fost silit de prieteni să apelez la sfatul medicinei ca să-mi salvez nervii zdrobiți, și am consultat pe singurul nostru neurolog, care, după ce m'a cercetat cu deamănuntul, îmi spuse cu oarecare asprime în glas :

— Ai nevoie, căpitane, de odihnă și aer curat... Ingrijește-ți nervii, ferește-te de emoții, fugi în singurătate, ca vechii prooroci în pustie... Alminteri te pierzi... Boala de nervi, dragul meu, se vindecă singură : numai *să vrei!*... Voință, supralimentare și autosugestie — iată leacul... De-o cam dată,

îți prescriu un tonic și niște picături de valeriană, amestecate cu apă de flori, pentru somn.... Nici o emoție — mă 'nțelegi? — nici o încordare, și mai cu seamă, nici un tur de vals... Nu citi, nu scrie, nu cugeta... Dormi, mânâncă și te plimbă...

— Cu alte cuvinte, doctore, sunt pe ducă...

— Pe ducă... în Elveția, și, dacă se poate, în marș-marș... Îți recomand orașele singuraticе, la altitudine, cum ar fi Brünig sau Rigi. Viață liniștită și fără petrecere. Găsești acolo oteluri curate și eftine. In special îți atrag atenția să te păzești de centrele internaționale, cu confort modern, cazinouri și serbări de noapte, cum sunt Montreux, Evian, Luzerna sau Interlaken. Nici într'un caz să nu pui piciorul în Luzerna... Prea e cosmopolită... Și la întoarcere, vino să mă vezi...

*

Parc'ași fi înțeles anapoda. De zece zile

mă aflam în Luzerna, mereu amânându-mi plecarea cu-o zi, fără să mă îndur însă a lua de fapt o hotărâre. Mă simţeam atât de bine în otelul luxos de pe ţărmul lacului, eram vesel şi senin, aveam poftă de mâncare şi gust de citit. Mă culcam târziu şi mă sculam de vreme ca să cobor pe chei, sub umbra fagilor înşiraţi pe două rânduri, ca la o defilare. Privirile îmi alergau lacome pe orizontul verde al apei, stăvilite de culmile înzăpezite ale Alpilor, ce păreau crestele înpumate ale unor valuri de ocean impietrit. În ceasurile de seară, când „promenada“ era pustie, număram lampioanele ogindite în lac, ori aşteptam sosirea vapoarelor la debarcader, aducând excursionişti întârziaţi... Mă distrăcurea acelui convoi de siluete bizare, ascultam frânturile de conversaţie, cărora mă sileam să le dau un înţeles, — şi 'n fantazia mea romanţioasă, parcă aşteptam să se desprindă din mulţime un profil de

femeie, subtil și estetic, și înaintând spre mine, să-mi rostească limpede și cutezător : „domnule, vreau să te cunosc, îmi ești foarte simpatic !“.

Inclinat către tot ceea ce e neprevăzut și aventură, îmi înfloream dorința : ași fi vrut ca necunoscuta mea să fie englezoaică sau mexicană... Nu-mi dădeam lămurit seama pentru ce n'o voiam rusoaică sau poloneză.

Apoi, odată cu răcoarea nopții, sueam aleea care duce la otel, migălind în gând versuri, înjghebând subiecte de teatru, ori închipuindu-mi modele de aeroplane... Masa de seară era de obicei mai însuflețită ca cea de la amiazi... Pe lângă acordurile orchestrei și farmecul becurilor electrice, mai petreceam examinând mutrele banale sau surprinzătoare ale noilor sosiți cu expresul de Milan. Pensionarii mai vechi, fie numai cu-o zi, aveau oarecum un fel de superioritate asupra celor veniți în urmă.

În seara aceea de Iulie—mi-aduc bine aminte—după o pauză în fața oglinzii, am intrat în restaurant... „Fräulein“ mi-arată scaunul oprit, în vecinătatea unui pastor protestant care cercetă „baedekerul“, și alături de-o doamnă în vârstă care silabisează franțuzește cu „oberchelnerița“. Pe scaunul din față zăresc o femeie tânără, îmbrăcată sombru, cu capul ascuns pe jumătate în mâni. Un guler de dantelă albă îi inconjoară grumajii, iar degetele anemice îi înflorească de inele. Părul negru, în coafură antică, sporește umbra doliului care doarme în privirile-i ostenite.

Fac câteva mișcări dinadins ca să-i atrag atenția, și necunoscuta ridică ochii. În clipa aceea am zărit-o îngălbenind dintr'odată, și-am auzit un țipet scurt și rece, un „a!“ înăbușit ca răsunetul unei dureri fizice... Doamna în vârstă i-a făcut câteva întrebări la care necunoscuta n'a răspuns... N'a gustat de cât puțină supă,

și-a păstrat în tăcere paliditatea și ochii împăjeșiți, și s'a sculat de la masă înainte de-a se fi sfârșit menuul... Am urmărit-o cum dispărea pe coridor, fără să privească înapoi... Părea o statuă de ceară, însuflețită prin cine știe ce straniu mecanism ; avea un mers ritmic, obosit, dar demn ; o ținută de manechin, o atitudine de teatru...

Când am intrat în salonul de fumat ca să-mi sorb cafeaua, mi-am dat seamă că eram flămând... Intâmplarea aceasta mă plictisea. Am aprins câteva țigări ca să-mi filtrez gândurile și să-mi lămuresc impresiile, dar am renunțat repede, neputând pricepe nimic, — și luându-mi pardesiul pe umăr, am eșit pe terasă... Portarul, cu un respect exagerat, care mă invită parcă să-l pâlmuiesc, s'a apropiat de mine, și în chip misterios mi-a comunicat că... *la bella signorina*, luase la birou informații despre *il signor capitano* și, după ce i s'a spus

ciue sunt și de unde viu, a trimis la farmacie după morfină, iar apoi s'a urcat în apartamentul de la primul etaj, unde locuiește împreună cu doamna în vrâstă, tovarășa ei de drum...

Am cercetat pe portar despre ciudata călătoare, dar n'am putut afla de cât numele : „*Anna Marmorini, venind de la Napoli*“... În schimb însă camerista mi-a dat mai multe deslușiri, că „în toate camerele pe care le ocupă *la donna*, a acățat portrete și fotografii, că a risipit flori albe și-a aprins candelă, ca într'un templu..., în fine, că în camera ei de culcare plutește un parfum greu, de par'că miroase a mort...”

M'am plimbat câteva ceasuri prin fața otelului, cu ochii pironiți la ferestrele luminate de la balconul din mijloc... Mi s'a părut că disting printre dantelele perdelelor un cap înclinat spre geam, într'o atitudine neschimbată, ca și cum ar fi așteptat pe cineva să răsară din întuneric...

Când m'am întors după miezul nopții de la cazino, storurile joase erau lăsate. Am suit scările într'un suflet, și la etajul întâi m'am oprit, stând la pândă, în dreptul apartamentului ei.. Nimic deosebit.. Mi s'a părut numai că aud acorduri de clavir în surdină și sughituri înecate de plâns. Ecoul însă era prea slab, așa că poate să fi fost numai o nălucire...

„Cine știe ce nebună sau isterică o fi!“ mă gândeam... „Și eu care îmi pierd vremea cu închipuiri ridicole...“

M'am culcat imediat, și-am dormit un somn de plumb până a doua zi, târziu...

II.

— Vă servim cafeaua în pat ?

— Nu, mulțumesc... Azi mă cobor în salon...

Bănueam că voi întâlni pe ciudata necunoscută, dar dânsa nu s'a ivit nici la cafea, nici la dejun... Numai doamna în vârstă a silabisit, ca de obicei, câteva comenzi cu „oberchelnerița“ și, după prânz, s'a urcat cu ascensorul la primul etaj. Portarul n'a avut nici o informație de seamă, ca să merite bacșișul căpătat...

Eram intrigat și mânios.

„Trebue să aflu, cu orice preț, trebue să aflu !... La urma urmii, sunt militar, n'am voe să dau îndărăt... Ce Dumnezeu !...“

Pe când îmi frământam cugetul, străbătând de la un capăt la altul terasa otelului, născocind fel de fel de stratageme, mă întimpină portarul care îmi spuse că „*signorina*“ s'a coborât singură și-a apucat pe aleea care duce la „leul de bronz“. Am răspuns cu un gest sunător și m'am îndreptat grabnic spre statuie. Inima îmi bătea puternic.

...Am zărit-o de departe, stând la umbră pe banca de piatră, cu fața spre lac. Purtă o mantie simplă, de un negru tulbure, și o pălărie grea, cu flori albe. Danțelele juponului îi acopereau piciorul până aproape de glesnă, întregind astfel contururile visătoarei atitudini.

„Negreșit—îmi ziceam în gând—e vre-o actriță neurastenizată de triumfuri, vre-o dansatoare desgustată de flori și bijuterii... Au trimis-o doctorii să-și curețe plămâni în aerul Elveției...“

M'am apropiat, am salutat politicos și m'am așezat alături, pe bancă, simulând întâmplarea. Nu mi-a răspuns nici măcar un gest. În urmă însă, cu o înclinare elegantă a capului, m'a examinat sever, fără ca eu să prind de veste. Apoi și-a revenit la ținuta meditativă de mai înainte... Din când în când o priveam provocător, cu trufie și ciudă, o măsuram cu-o sete de amănunte puțin cuviincioasă, și aprețuiam în minte perlele colierului, ori curiozitățile nenumăratelor inele ce-i împodobeau degetele, ca și cum ar fi fost o reclamă de bijutier. Nu dădea însă nici un semn... Atunci am început să sgării prundișul cu vârful bastonului, să bat tactul pe rezămătoarea băncii, și, pe când mă pregăteam să aprind o țigară de foi, ea și-a desfăcut sacul, a scos carnetul, a schițat câteva litere, apoi a rupt foaia și mi-a întins-o. Am putut citi, palid de necaz, aceste cuvinte în franțuzește: „pleacă, astăzi mă plictisești!” Cu-

vântul „astăzi“ mi s'a părut misterios...
De ce „astăzi“ ?...

M'am recules, și alegându-mi bine frazele pe care aveam să le rostesc, mi-am umplut plămâni cu aer.

— Mă ertați, frumoasă necunoscută, dacă nu mă supun poruncii voastre, și îndrăznesc a vă vorbi... Am totuși drept să știu cine sunteți și ce voiți de la mine, tot așa după cum *voi* vă interesați asupra mea la otel... BCU Cluj / Central University Library Cluj

— A !... vi s'a spus ?...

După o pauză :

— Nu mă miră... indiscreție profesională...

Incurajat, continui, vorbind repede :

— Atitudinea voastră mă jignește și tăcerea voastră mă acuză. Vă rog să-mi spuneți cu ce v'am greșit, ca să vă pot cere ertare... Știu hotărât că din cauza mea nu voiți să părăsiți camera, și ori de câte ori aveți de gând să eșiți pe esplanadă, vă informați mai întâi dacă nu veți

întâlni cumva pe supărătorul vostru vecin...

Ea întoarse capul și mă privi... Un zâmbet rece îi plutea pe buză... În ochii tulburi și sticloși ca agatele negre de la ornamentele funerare, se descifra un înțeles mistic.

— Nu mai stăruieți, domnule, suntem poate... vinovați unul față de cellalt...

— Eu nu știu de ce-ași fi?...

— Fiind-că existati, fiind-că mă urmăriți, fiind-că întrebați cine sunt... Nu mai stăruieți, n'o să aflați nici odată!

— Numele vi-l cunosc...

— Numele?... Dar ce însemnătate are faptul că mă numesc așa, și nu altfel?... Și ce legătură poate fi între nume și suflet?... Dac'ai ști ce mult mă desgustă cuvântul acesta „suflet“!...

Răspunsei cu-o frază mașinală:

— Intr'adevăr, ași vrea să vă cunosc sufletul...

— Nu-l cunosc nici eu..

— Iubiți paradoxele „*signorina*“... Cu cât vă privesc mai mult, cu atât îmi limpezesc impresiile... Aveți ceva straniu, ceva din alte vremuri...

— *Forse che si...*

Apoi încruntă sprincenile... Eu continui :

— Ași putea să vă compar cu un portret al unui maestru primitiv. Pe desenul elasic, rotund, armonios, odihnitor, culorile sunt îmbinate cu arta nervoasă și fascinantă a unui pictor ultra-modern. Primitivitate și rafinare,—candoare și perversiune !.. Ceva din Salomea și ceva din Sfânta Ana... Și totuși, nimic din amândouă... Cine sunteți ?...

— Poate că sunt Salomea, poate că sunt...

— Dar Salomea a murit...

— Morții învie...

— A trecut vremea minunilor !

— Vremea e aceeași, eroii au trecut..

N'ați citit pe Ibsen ?

— Atunci, adăugai c'un zâmbet, sunteți o moartă care a înviat...

— După cum d-ta ești poate un viu care a murit... Am întâlnit adesea trupuri omenești târându-se pe asfaltul străzilor, ori pe parchetul saloanelor, și totuși, mirosind a cadavru... La câțiva kilometri de-aci, la Davos, ce scârbă !...

— Glumiți *signorina*... Voiți să râdeți...

— De ce-ți faci o părere rea despre mine?... Nu glumesc nici odată și nu mai râd de mult...

— Atunci ce faceți ?

— Călătoresc.

— Cu ce scop ?

— Caut un mort.

— Și l-ați găsit ?

Mă privi drept în ochi :

— Da !

— El știe ?

— Dacă e mort, cum vrei să știe ?

După o tăcere, adăugă :

— Niciodată nu ne putem da seama că ne-am schimbat. Dacă n'ar fi o oglindă sau o fotografie, desigur că nu ne-am cunoaște niciodată figura... Te privești în apa luminoasă a cristalului, ți se pare că ești mereu acelaș, deși nu mai seameni de loc cu cel de-acum zece ani... Te-ai uitat vreodată în oglindă? ... Nu ca să-ți potrivești cravata, ci, ca să te pricepi, ca să-ți dai seamă cine ești, și să-ți cunoști sufletul?... Încearcă odată, privește-te bine în oglindă și întreabă-te singur, *cine ești?*... Vei simți un fior, o teamă nedeslușită, ca de un dușman sau ca de o taină, căci în realitate nu ești de cât o *taină*... Adu-ți aminte ce-a pățit cel dintăi zeu care și-a văzut chipul în fântână: a înebunit... Nu crezi?... Așează în fața selbatecului o oglindă, — urlând furios va sfărâma cristalul... Toate animalele se sperie când își răsfrâng chipul în luciul unei sticle sau al unui izvor, și se reped mă-

nioase la propria lor imagine ca s'o sfâșie... Căci, în fiecare flință locuește un vrăjmaș, un străin, un necunoscut, pe care nu vrem și nu trebuie să-l cunoaștem... Nu *trebuie*, înțelegi?... Numai proștii și primitivii au puterea să preschimbe pe vrăjmașul celor doarme în suflet, într'un idol sau într'un dumnezeu, și fericiți, se închină lui... Noi am pierdut această putere...

— În țara mea, ne uităm puțin în oglindă, *signorina*... Aceste cuvinte i le-am spus cu tonul: „în țara mea, oamenii sunt sănătoși la cap, *signorina*...”.— Ați auzit de țara mea?...

— Țara d-tale?... Mi-aduc aminte, am străbătut-o câțiva ani în urmă...

— Țara mea?... întrebai surprins.

— Intreacă numai...Mă duceam în Orient, spre țara legendară a mirajelor și misterelelor... Știu c'am zărit, în țara aceea, la o gară pitorească între munți, o pădure de sonde cătrănite, care mi-au făcut impresia

unui cimitir de ciumați... Da... da... mi-aduc aminte... Peisajul m'a impresionat deosebit... Când te privesc, îmi vine în gând imaginea aceea funebră... Și iarăși, când te privesc, îmi vin în minte apele moarte de la Bruges, o pagodă indiană de la Gange și o mumle desgustătoare de la Memphis...

— Mulțumesc pentru asemănare...

— Am cumpărat-o... Fusese găsită, o zi înainte, în catacomba unui Faraon... Vezi, am senzația c'am fost împreună prin toate locurile acelea... Nu ?...

Incercai să râd, dar Marmorina clătină din cap rar, ca un ritm de marș funebru.

Fantazii și nervi oboșiți, *signorina*... Ce eram să caut eu la Memphis sau la Gange?... Știu hotărât că nu ne-am întâlnit nici-odată până acum...

— Sunteți sigur ?

— Negreșit.

— Imi puteți spune atunci, unde sunteți în timpul somnului ?

- In patul meu, la otel..
 - Și unde veți fi după moarte?
 - La cimitir, vezi bine..
 - Temperament de militar!
- Apoi tăcù.

O liniște resemnată îi plutea în figură. In îmbinarea liniilor feții se cristaliză o undă de mister, care-i dădea un farmec straniu de vrăjitoare.. Am ascultat-o cu interes: vorbea simplu, ademenitor, cadentat, bintărind valoarea cuvintelor, și întregind adeseaori cu gestul, înțelesuri tainice pe care nu voia să le destăinuiască. In gesturi, totdeauna estetice, avea o măreție de sacerdot care oficiază, ceva din vagul și misteriosul statuelor antice care te îndeamnă la reverie, — ceva din senzualitatea crudă și felină a unei stele de balet, căreia, mișcările tulburătoare ale danțului îi atâță nervii și-i fermentează sufletul. Glasul ei avea înmlădieri melodice, frân-

geri și șerpuiți de fraze muzicale, care, chiar când nu exprimă nici o cugetare, te înclină pe tine ascultător să cugeți... Avea, cum să spun?... acel farmec putred al cărților rare, scrise de autori bolnavi sau demenți, care zugrăvesc suflete sterpe, ce sunt dincolo de bine și de rău,—cărți, care-ți trezesc impresii lugubre, coruri de fante, alaiuri de vedenii infernale...

Am privit-o îndelung, cercetător...

Era una din acele frumuseți care par a te îndemna la crimă; în sfârșit, ceva fatal, satanic, palpită în clipirile ochilor sticloși, ca de nebun sau ca de mort, iar gura veștedă, dar frumoasă încă, se scaldă într-o penumbră de vițiu, de pasiune funestă și nepotolită....

Mă aprinsesem... Eram hotărât să-i fac curte... Pe nesimțite mă apropii de dânsa. Hainele noastre se atingeau.

Ea zâmbi din nou, și ritmă :

— Temperament de militar !..

— Bizară necunoscută, glasul vostru mă tulbură ca o melodie caldă, ca o aromă proaspătă, ca un vin bătrân.. Gesturile voastre risipesc lumini.. Când mișcați degetele fine, parcă îmi dăruiți bogățiile lumii... Aveți o colecție de inele...

— Privește-le pe toate, afară de unul... care ucide...

— Grozav ași vrea să mi-l faceți dar.

— Cu ce-ai greșit?

— Ați spus-o singură : fiindcă exist...

— Ți se pare !... *ai existat* odinioară...

— Iarăși ?

Cu privirea descompusă de-o bucurie bolnavă, mă întrebă, silindu-mă să răspund după placul ei.

— Vrei să te conving ?

— De ce nu ?

— Atunci... vino la mine, la miezul nopții...

— Ora liturghiilor negre... glumii eu.

- Intri fără să bați... vii ?..
- Da, răspunsei tresărind.
- Acum pleacă, ai stat destul.

M'am ridicat, vrând să-i sărut mâna. Nu mi-o întinse. Rămase împietrită, cu privirile risipite. Numai buzele ei se mișcau fără glas, frământate de sete... Sete, de ce ?..

Un instinct sănătos mă muștră : prea mă legasem ușor.. Cineștie cu ce isterică sau dementă voi avea de furcă... Sau, poate că mă înșel.. Poate că nu-i de cât o mistică, o sugestionată, o maniacă spirituală...

Seara, n'am putut gusta nimic. Tâmpilele îmi zvâcneau ca de boală. Aveam, de sigur, o criză de nervi... M'am urcat de vreme în camera mea, și-am voit să aprind lumina. Becul electric se stricase. Am așteptat câteva minute prin întuneric, ca să mi se aducă un sfeșnic, ceea ce m'a enervat și mai mult... Ce săracă și bolnavă e flacăra

lumânării!... Tremură, pâlپاء, înfloară, ca răsufllarea unui muribund...

Vărsai într'un pahar câteva picături de valeriană, și sorbii. Palpitațiile îmi conțină, dar nelinișteă mă năpădeă pe măsură ce minutarele ceasornicului înaintau... Simțeam un ac care-mi aleargă prin sânge : mă înțepă, când în tâmplă, când în picior, când în gâtlej... Am făcut câțiva pași prin odae, dar ecoul umbletului îmi răsună în urechi dogit, parc'ași fi danțat pe spinarea unui sicriu... Para lumânării sfârâia misterioasă, ca și cum ar fi vrut să-mi destăinuească ceva... Ce anume?... Ce?... Doctore, doctore, de ce nu te-am ascultat!...

Tolănit pe canapea, am început să chibzuesc împrejurările... Nimic extraordinar nu se petrecuse. Făgăduisem unei femei să urc în alcova ei, și-atât!... De câte ori nu mi se întâmplase aceasta... Și-apoi, puteam tot așa de bine să nu mă duc... Puteam născoc o piedică, nu mă legasem doar cu ju-

rământ... Totuși, neprevăzutul mă atrăgea și tremuram de plăcere că voi cunoaște o femeie nouă... Presimțeam că în noaptea aceasta, voi cunoaște toată frenezia dorinții, — brutala sărutare a vițului... Fiori calzi îmi șerpueau prin sânge, și inima mă durea, otrăvită de un venin dulce... Filtrul iubirii sau filtrul morții?... Cine știe?...

III.

Ești pe coridoarele tăcute, coborîi scările cu pasul scurt, fără răsunet, și peste câteva clipe, deschideam ușa plăcerilor închipuite...

Pretutindeni covoare grele, în nuanțe ciudate, amintind violența peisajelor din Orient... Statuete de marmoră neagră, sfynxi antici de argilă arsă, și nenumărate cadre cernite cu văluri albe și negre... Oglinzi în felurite mărimi, cu încrustări cabalistice... Flori, ca într'o seră... Prin colțuri, candelă și sfeșnicare aprinse : într'un cuvânt, un interior de templu păgân, parfumat cu miresme desgustătoare... Poate că florile

acelea otrăveau atmosfera, sau, poate că în unul din cuferile Marmorinii, se odihneà, cătrănită și pietroasă, mumia cumpărată la Memphis, divinitatea sinistră a fantaziilor ei bolnave... Pe măsuțe, pe canapea, pe jilțuri,— juvaere risipite, schimbând între ele răsfrângeri multicolore, ca o fascinare de ochi de bestii sticlind în umbră... Intinsă pe blăni, aproape goală, ea cercetă un vraf de scrisori și fotografii... Ochiu aveau culoarea plânsului, iar brațele, moliciunea narcoticului... Zăpăcit de alaiul atâtor surprinderi, mi-am acățat privirea de o statuă în care am recunoscut pe stăpână înmărmurită în vârtejul danțului... Era, de sigur, o dănțuitoare...

— Ai venit, cât ești de bun c'ai venit !.. Mi-eră teamă să nu te răsgândești.. Nu te speria,— am aprins toate luminile dinadins pentru tine, și-am ars parfumuri calde, nardurile care-ți sunt dragi...

— Mie ?...

— *Si, si...* Nu-i așa că nu-ți insuflu spaime ?... Nu-i așa, dragule ?... Dă-mi mâna ta... tremuri ?...

— Nu, Marmorino!

— Da, da, tremuri, ești palid... Ce palid ești!... Ca un cadavru.... Așa te vreau... așa îmi ești drag...

— Oboseala, emoția poate...

— De ce minți, Rosario ?

— Dar nu mă cheamă...

— *Si, si, carissimo...* Lasă-mă să-ți spun așa... Vreau eu să fii Rosario, Rosario care a înviat... El mi-a jurat, murind, că va învia pentru mine...

— Fii calmă, te rog... Uite, să stăm de vorbă cu doi prieteni de demult... Spune-mi ce ai, ce te doare, de ce plângi?...

— Nu mă întrebă nimic... Așează-te lângă mine, dă-mi gura... Tac! !.. Sărută-mă, așa !... mușcă-mă, sfășie-mă....

Cu o putere selbatică mă înlănțui, și ge-

mând, îmi mângâia părul, îmi sugea buzele, îmi sărută mâinile...

— Rosarino, dragule, acum ești iar al meu... Nu vreau să te mai pierd, micule dulce, micule drag... Chiar dacă nu te înduram tu să vii, mă târam eu până la pragul tău..Te-am iubit numai pe tine, și, iubindu-te, te-am ucis... Căci iubirea ucide, dragule, nu-i așa?... Tu știai aceasta, almințeri nu-mi ferecai degetul cu inelul morții, cu șarpele logodnei funerare... Privește-l!... l'am păstrat ca să ți-l înapoiez...?

Am îngenunchiat îngrozit lângă divan și cu vocea stinsă o rugam să-și vie în fire:

— Te rog, ascultă-mă... Fii înțeleaptă... Nu sunt Rosario, nu sunt *el*, — sunt eu, un *altul*..

Gemând și svârcolindu-se, îmi răspundea în delir :

— Mînți ! De ce tăgăduiești?... Mînți, ești tu, cel care a înviat, tu și numai tu... Dă-mi gura s'o sânger, dă-mi inima s'o mușe,

dă-mi sufletul să ți-l ucid a doua oară...
Nu mi-ai dat tu inelul morții ?...

— Dacă nu te liniștești, mă supăr și
mă duc.

— Vei cuteza, răule ?

— Făgăduiește-mi că vei fi cuminte și
rămân... Uite, așa !... Povestește-mi ceva,
spune-mi tot ce vrei, vorbește-mi de *el*,
de Rosario...

— Egoistule !... Să-ți vorbesc de tine ?...
De când ți-ai dat suflarea pe perna brațelor
mele, în spasmurile dragostei, nu-ți vor-
besc în fiecare ceas, nu te plâng în fiecare
noapte, nu te evoc în fiecare clipă ?... Pentru
tine am părăsit totul, și m'am asvârlit în
drojdia nopții, am suit scândurile bleste-
mate ale scenei, am delirat în clocotirile
danțului, și, frământându-mi carnea în feeria
luminilor de teatru, danțând, mă dădeam
tuturor, și totuși, nimeni nu poate jură că
m'a avut... Am gustat sucurile beției pe
toate, pe toate—aburii tulburi ai absintului,

aroma limpede a vinurilor scumpe... In vin căutam uitarea, dar vițiul niciodată nu m'a învins, și uitarea n'am găsit-o !... Apoi, morfina și eterul, — somnul și visul, deopotrivă de zbuciumate... Am cheltuit o avere căutându-te prin toate limanurile lumii, dar nu te-am putut găsi... Cu scrisorile tale și cu imaginea ta din nenumăratele fotografii ce mi-ai dat, am suit calvarul anilor, așteptându-te fără să te înșel... Uite !... privește-le, sunt ude încă de lacrimi și sărutări... Privește-le, revede-te singur, încredințează-te ce'ai înviat...

Mă îndrept mașinal spre măsuță. Ridic o fotografie,—mă cutremur... Ce asemănare !.. Alta, la fel... A treia, ce groază !.. Sunt eu în toate, și totuși, nici una nu-i a mea... Mă frec la ochi, îmi apăs fruntea... Mi-e frică de mine... Parcă aud ceva rostogolindu-mi-se în pânțele... Nu, nu !... Nu se poate !... De sigur, mă înșel... E o iluzie, am

fost sugestionat... Eu nu pot avea memoria propriei mele figuri... Nici un om nu-și poate cunoaște umbra, mersul, gesturile... Și totuși, sunt sigur că nu m'ași putea confundă cu un altul... Am conștiința sigură și limpede a ființei mele...

Scotocesc prin teancul de fotografii, ridic una și fug la oglindă. Mă uit la imaginea rece, rășfrântă de cristal, îmi pare a altuia; mă 'ntorc la chipul din fotografie și par'că ași fi eu... Ceva, de care nu-mi dau seamă, mă înspăimântă, mă gâtuie, mă doare... Am senzația că mă sinucid cu încetul... Simt că dac'ași putea plânge, m'ași liniști. Dar nu pot, nu pot plânge !...

Mă uit din nou la luciul de gheață al sticlei, să mă conving dacă sunt eu : fac o strâmbătură... Copiii nu pot întâlni o oglindă, fără să nu se strâmbe... Cei mici de tot însă se sperie... Vanitoșii și proștii se iubesc mai mult când se văd în reproducere : e un fel de solidaritate a fecunde imbecilități !...

Mă uit prelung în oglindă și fac iarăși o strâmbătură... O imagine moartă de pe cristal mă imită... Ce grozăvie!... Cum râde de scârbos nebunul din oglindă!... Oglinzile astea mint, sunt vrăjite... Uite, cum râde!.. Râzi, nebunule, râzi!... Ce comic! Ce comic!...

Am citit undeva, că osândiții la ghilotină au pentru o clipă puterea de imaginație ca să se vadă fără cap... Priveliștea aceasta a unui trup fără căpățină,—crudă, desgustătoare, hidoasă, e — zice-se — singura petrecere, supremul spectacol al clipelor din urmă, înainte ca osânditul să sue treptele eșafodului... Ironia fatalității îngăduie trupului putința ca să se revadă, — într-o fulgerare,—așa cum va fi când nu va mai fi alătura de cap... Dar eu, eu cine sunt?... A cui e țeasta aceasta?... Trupul, îl recunosc, simt că-i al meu, îl ating, îl pipăi, îl zgării... Dar capul?... Cine mi-a schimbat

capul?... Ce caută titva lui Rosario cocoțată pe umerii mei?... Ce comic! Ce comic!... Iaca, mi-a dispărut!... Ba nu, l'am regăsit, dar ăsta e altul... — „Cine ești tu?“ — N'apucă să-mi răspundă, și capul iarăși se schimbă.— „Să vie alt cap, ăsta nu mi place!“ In sfârșit, acum sunt mulțumit, mă recunosc, mi-a revenit capul dintâi... Acesta da, văd și eu că-i al meu... Da, da, sunt eu, *signor Rosario*, fost om și actuală mumie la Memphis... A, da!... Cu capul acesta sunt mulțumit, frumoasă Marmorina!...

— De ce spuneați că nu ești tu Rosario... gemenă ea, mușcând dantelele pernelor.

— Dar, înțelege...

Glasul îmi gălgăie în gât ca un vin acru, vreau să țip, vreau să mă lupt, să mă răzbun în potriva mea însumi, dar privirile ei de foc mă străpung ca un mănunchi de pumnale... Mă doare și nu mă pot văita, — sufăr și nu pot plânge... Cu gestul brațelor

mă cheamă, mă smulge, mă sfâșie... Ascult ca 'ntr'un vis rău, un glas ritmat, venind parcă din altă lume...

— Vino, Rosario, vino... Plângi la sânul meu sterp până astăzi de plăceri... Plângi, îți face bine plânsul... Lacrimile mângâie, lacrimile spală... Ți-aduci aminte, atunci când ți-am dat să bei până la fund drojdia vițiului, când te-am simțit murind lângă trupul meu tânăr și cald?.. Te pipăeam, erai de gheață ca și acum, și sufletul meu ardea ca o torță vie... Buzele vinete, pe care ți le sugeam, le sărutase moartea... Ți-aduci aminte?... Am țipat, am plâns, te-am rugat, și tu atunci ai deschis buzele vinete ca oțelul, și mi-ai rostit jurământul : că vei învia pentru mine... Ți-aduci aminte?... Mureai sătul de patimă, dar nu de mine, — demon zămislit din otrava poștei și spuma sărutărilor... Acum ești iar al meu, și până în zori te voi ucide a doua oară... Ce bine e așa !...

IV.

Când m'am desmeticit, zorii spărgeau cu sulii de foc pânza întunecatelor geamuri. Ea dormea lângă mine somnul eternității. Era albă ca zăpada și rece ca iarna... Pe buze îi flutură încă zâmbetul acela funerar, care mă înspăimântase la întâia întâlnire. Ochii, de agată neagră, își pierduseră lumina, dar degetele fulgerau încă răsfrângerile inelelor... I-am închis pleoapele cu liniștea unui cioclu, apoi, i-am strâns fălcile căscate, alipindu-i dinții... În colțul gurii parcă îi înghețase un sfârșit de frază... M'am aplecat ca să citesc taina

ce asfîncea pe buza celei neînsufleţite, ultimul cuget care nu murise încă... Părea că spune : „Voi mai veni să ne iubim odată, — aşteaptă-mă !..“

M'am ridicat, am deschis fereastra ca să intre aerul tare al dimineţii. Deodată am tresărit : ceva se mişcase în odaie... Aruncaii speriat o privire spre dânsa... Nimic !.. Mă uitai în sus, spre tavan, de unde părea că vine zgomotul, şi în clipa aceea am între-zărit o nălucire ca un nour de fum, tâşnind pe fereastră cu agerimea unei săgeţi şi topindu-se în albastrul nemărginit al cerurilor. M'am reîntors lângă cea neînsufleţită şi-am privit-o pentru ultima oară : zâmbetul dispăruse... Abia atunci mi-am dat seama ce se întâmplase... Speriat, am fugit pe coridoarele tăcute, privind cu grijă după mine, ca un ucigaş...

Când m'am urcat în camera mea, ca să-mi

fac geamantanul, am dat cu ochii de oglindă și-am început să tremur... Am revăzut-o pe dânsa...

Am părăsit fără întârziere otelul, orașul și țara, silindu-mă în zadar să alung imaginea care mă urmărea pretutindeni ca umbra... După patru luni, când am eșit din sanatoriul doctorului Krug din Viena, cu nervii aproape vindecați, nu pricepeam cum a ajuns în degetul meu, un inel de platină cu un diamant negru... ary Cluj

*

— Ciudat, căpitane... Dar spune-ne și nouă cine era, — întrebă unul din conmeseni.

— Sau cine e... Nu știu... Poate că e a doua mea ființă, poate că e...

— Ipohondrie, monșer, ipohondrie à la Rodenbach... Fă dușuri până ce te vei vindeca complet, — adăugă un altul.

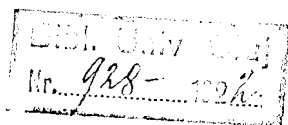
Căpitanul dădu din cap, își luă chipiul, și, salutând cu politeță rece, eșl...

Din seara aceea însă „Cercul amicilor veseli“ nu l'a mai invitat niciodată la mesele săptămânale...

CUPRINSUL
BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL

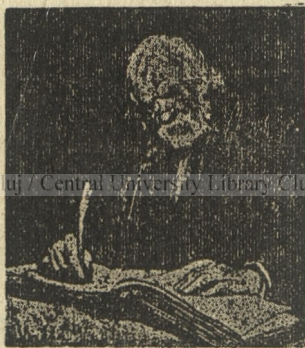
	<u>Pagina</u>
1. <i>Glasuri de primăvară</i>	7
2. Neguțătorul de arome	17
3. Trandafirul albastru	31
4. Portretul necunoscutului	55
5. „Domnul Baron“	69
6. In tăcere, un glas...	91
7. Lumini de abal <small>Central University Library Cluj</small>	101
8. Sufletul păpușei	115
9. Goangă	133
10. Umbra unei flori	145
11. Invitație la vals	155
12. Crăciun fără zăpadă	169
13. Din umbră...	181
14. Femeea albă	191
15. Marmorina	205

S'A TIPĂRIT ACEST VO-
LUM IN LUNA MAI, A-
NUL 1916, ÎN TIPOGRAFIA
„PROVIDENȚA” EDITURA
LIBRĂRIEI H. STEINBERG
ET FIU, —BUCUREȘTI,—
94, STRADA LIPSCANI, 94

Cețiți :

CĂMINUL BIBLIOTECA
LITERARĂ
ȘTIINȚIFICĂ

Opere alese din cei mai buni scriitori

APARE
judec și
Gomolac

Editoria Literară R. STEINBERG & FIU
BUCUREȘTI, Șos. Lăscari, 91.

30 bani

Se vînde în toate librăriile și depozitele de ziare.

